

**UCHWAŁA NR XVI.117.2016
RADY GMINY W WILKOWIE**

z dnia 30 czerwca 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wilków na lata 2016 – 2019

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 oraz z 2015 r. poz. 397, 774 i 1505) Rada Gminy w Wilkowie uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Wilków na lata 2016 – 2019, zaopiniowany pozytywnie przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wilków.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Ostrowski

Załącznik

do uchwały Nr XVI.117.2016

Rady Gminy w Wilkowie

z dnia 30 czerwca 2016 r.

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY WILKÓW
NA LATA
2016 – 2019**

SPIS TREŚCI

1.	WSTĘP	
2.	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	
3.	UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE	
4.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
4.1.	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	
5.	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
5.1.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	
5.2.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	
5.2.1.	Zarys historii obszaru gminy	
5.2.2.	Krajobraz kulturowy	
5.2.3.	Zabytki nieruchome	
5.2.4.	Zabytki ruchome	
5.2.5.	Zabytki archeologiczne	
5.3.	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	
5.4.	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	
5.5.	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	
6.	OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ	
7.	ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	
7.1.	Priorytety programu opieki nad zabytkami	
7.2.	Kierunki działań programu opieki nad zabytkami	
7.3.	Zadania programu opieki nad zabytkami	
8.	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	
9.	ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	
10.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	
11.	REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	
12.	ANEKSY	

1. WSTĘP

Przedmiot „*Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami*” (dalej: GPONZ) dla gminy Wilków stanowi szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe zawierające się w granicach administracyjnych gminy. Za główny cel opracowania przyjmuje się wyznaczenie głównych kierunków działań oraz zadań, które należy podjąć na terenie gminy Wilków na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Ogólnie dziedzictwo kulturowe definiuje się zazwyczaj jako zbiór rzeczy nieruchomych i ruchomych, a także wartości duchowych, historycznych, obyczajowych ściśle z nimi związanych, które uznaje się za wartość natury uniwersalnej, która jest godna objęcia ochroną prawną, dla szeroko rozumianego dobra oraz rozwoju społecznego. Dziedzictwo to uznaje się tym samym za godne przekazania kolejnym pokoleniom mieszkańców, opierając się o kryterium powszechnie przyjętego oraz akceptowalnego systemu wartości historycznych, patriotycznych, religijnych, naukowych i artystycznych. Wartości te mają fundamentalne znaczenie dla zachowania tożsamości oraz ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej mieszkańców danego terytorium.

Zadania przyjęte w GPONZ odzwierciedlają w równej mierze aspekty prawne oraz zadania i potrzeby samorządu, dążącego do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gminy, którego skutkiem powinna być poprawa jakości życia społeczności lokalnej. Temu drugiemu celowi podporządkowany powinien być strategiczny rozwój gminy, łączący problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną.

GPONZ zakłada wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego gminy i opieki nad zabytkami, prowadzące do poprawy stanu zabytków, przede wszystkim poprzez takie działania, jak:

- włączenie zagadnień związanych z ochroną zabytków w strategiczne zadania gminy, szczególnie studium zagospodarowania przestrzennego,
- uwzględnienie w strategii rozwojowej gminy zagadnień związanych z ochroną zabytków, która powinna stanowić wspólny komponent z zadaniami z zakresu ekologii oraz ochrony środowiska,
- dbałość o stan zachowania zabytków na terenie gminy oraz przeciwdziałanie procesom degradacyjnym,
- poprawienie atrakcyjności gminy, poprzez wyeksponowanie miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych,
- szersze udostępnienie lub przywrócenie zabytków społeczności, poprzez podjęcie działań zwiększających ich atrakcyjność turystyczną i edukacyjną,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do wzrostu absorpcji środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego na terenie gminy,
- ustalenie zasad współpracy z podmiotami cywilno-prawnymi posiadającymi tytuły własności do obiektów zabytkowych.

GPONZ na lata 2016-2019 określa działania w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, w szczególności:

- aktualizację inwentaryzacji zabytków nieruchomych, ruchomych, archeologicznych oraz dziedzictwa niematerialnego,
- aktualizację gminnej ewidencji zabytków (dalej: GEZ),
- aktualizację stanu oraz sposobu wykorzystania zabytków,
- wskazanie na potrzebę usystematyzowanej współpracy z placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, kościołami oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w zadania ochrony i opieki nad zabytkami,
- zwiększenie konkurencyjności oraz atrakcyjności gminy poprzez promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem jego znaczenia dla rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- wskazanie mechanizmów i możliwych źródeł finansowania ochrony i opieki nad zabytkami,

- prowadzenie systematycznej i metodycznej edukacji na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego na wszystkich poziomach szkół,
- wskazanie na potrzebę współdziałania podmiotów posiadających prawa własności do użytkowania obiektów zabytkowych.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę ochrony zabytków w naszym kraju jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.). Została ona znowelizowana ustawą z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 75, poz. 474) oraz w 2014 r. Niewielkie zmiany wprowadziła także ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r., poz. 774), tzw. ustawa krajobrazowa, definiująca m.in. pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu, czy krajobrazu priorytetowego.

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.), to na wójcie spoczywa obowiązek sporządzenia GPONZ. Przyjmuje go następnie w formie uchwały rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3 cytowanej ustawy). Zgodnie z art. 87 ust. 4 cytowanej ustawy program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Ustawodawca nałożył na wójta obowiązek, zgodnie z art. 87 ust. 5 cytowanej ustawy, sporządzania co dwa lata sprawozdania, które należy przedstawić radzie gminy.

Art.87. ust. 2 cytowanej ustawy przywołuje cele opracowania GPONZ, do których należą przede wszystkim:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego oraz dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków oraz doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego gminy,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa definiuje także przedmiot ochrony (zabytek) jako: *„nieruchomości lub rzeczy ruchome, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Ochrona dziedzictwa kulturowego człowieka, na które składają się dobra kultury i natury, została zadeklarowana jako konstytucyjny obowiązek Państwa. Art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że *„Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego [...]”*. Kolejny artykuł (art. 6) w ustępie 1 uzupełnia, że *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. O odpowiedzialności konstytucyjnej nie tylko Państwa, ale i każdego obywatela, za ochronę zabytków przypomina art. 82 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wskazując, że *„obowiązkiem Obywatela [...] jest troska o dobro wspólne”*.

Ochrona i opieka nad zabytkami jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, które scedowało w znaczącym stopniu obowiązki w tym zakresie na jednostki samorządu terytorialnego. Zabytki stanowią nie tylko materialny i niematerialny ślad po przeszłości, ale również cenny składnik współczesnej kultury. Takie pojmowanie roli zabytków nakreśliła już „Europejska Karta Ochrony Dziedzictwa Architektonicznego” z 1975 r. (art. 3-5). Zaznaczono tam, że ochrona i opieka nad zabytkami jest ważnym działaniem leżącym w sferze publicznej, ze względu na ich pierwszorzędne znaczenie w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, kulturowej identyfikacji, oraz dla sfery ekonomii i gospodarki.

Wysiłki legislacyjne w tym zakresie doprowadziły do przyjęcia głównego aktu prawnego regulującego zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jakim jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Z punktu widzenia GPONZ znajdują zastosowanie szczególnie art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 89 cytowanej ustawy.

Z wymienionych powyżej artykułów ustawy zwrócić należy szczególną uwagę na zakres, formy i sposoby ochrony zabytków.

Art.4. ustawy stanowi:

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;*
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;*
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.*

Zgodnie z art. 5 ustawy:

„Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;*
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;*
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;*
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;*
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury”.*

W myśl art. 6 ustawy:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,*
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,*
- c) dziełami architektury i budownictwa,*
- d) dziełami budownictwa obronnego,*
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,*
- f) cmentarzami,*
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,*

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzielami oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

W ustawie określone zostały prawne formy ochrony zabytków.

Art. 7. ustawy mówi, że:

„Formami ochrony zabytków są:

1) wpis do rejestru zabytków;

2) uznanie za pomnik historii;

3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego”.

Ustawa szczegółowo określa obowiązki oraz kompetencje samorządu w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

- prowadzenie GEZ (art. 22, pkt. 4),

- sporządzanie na okres czteroletni GPONZ (art. 87),

- uwzględnianie ochrony i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania (art. 18 i 19). W artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72 ustawy określono obowiązki właścicieli zabytków (w tym też samorządów), dla objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Zwrócić należy uwagę na art. 19 ustawy, który doprowadził do zmiany charakteru prawnego GEZ. Wcześniej posiadała ona wyłącznie charakter informacyjno-dokumentacyjny, obecnie zaś zyskała status instrumentu warunkującego prawną ochronę obiektów zabytkowych na terenie danej gminy. Gmina Wilków

dostosowała GEZ do wytycznych zawartych w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661). Stanowi to realizację postulatu zawartego w GPONZ na lata 2012-2015.

Zakres ustawy uszczegóławiają inne akty wykonawcze, przede wszystkim rozporządzenia ministerialne:

- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 8 kwietnia 2002 r. w sprawie społecznej opieki nad zabytkami (Dz. U. Nr 56, poz. 508),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. Nr 89, poz. 510),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 lipca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 784),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153),
- rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014, poz. 399),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. poz. 110),
- rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 sierpnia 2015 r. w sprawie krajowego rejestru utraconych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1275).

Zgodnie z brzmieniem art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2016, poz. 446) „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy [...] kultury, w tym [...] ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Zgodnie z przyjętą zasadą GPONZ powinien znajdować odzwierciedlenie w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego. Stąd w programie uwzględnione zostały założenia ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), ujednoliconej 10 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 199).

Ponadto program uwzględnia następujące ustawy i rozporządzenia:

- ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. 2016, poz. 290),
- ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm. – ostatnia zmiana Dz. U. z 2015 r. Nr 0, poz. 277),
- ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2015, poz. 1651),
- ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1774),
- ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r., poz. 406, z późn. zm.),
- ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2016, poz. 239),

- ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1235),
- ustawę z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2014, poz. 849 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. nr 164 poz. 1587),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu ustalania wymagań dotyczących nowej zabudowy i zagospodarowania terenu w przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. nr 164 poz. 1588),
- rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. nr 118 poz. 1233).

Podstawę prawną dla zasad ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach stanowią przede wszystkim:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 987),
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 642).

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują natomiast przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 566).

Zgodnie ze znowelizowanym prawodawstwem w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami rozszerzony został zakres ochrony o zabytki ujęte w GEZ. Skutkuje to koniecznością uzgadniania planów inwestycyjnych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (dalej: WKZ).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ujęła ochronę zabytków na szerokim tle ochrony dziedzictwa kulturowego i historii Europy. Stąd istotne dla omawianego zagadnienia są międzynarodowe dokumenty określające zasady i metody ochrony dziedzictwa kulturowego. Podzielić je można na trzy grupy: 1) akty prawne UNESCO; 2) akty prawne instytucji europejskich; oraz 3) międzynarodowe dokumenty doktrynalne.

Spśród aktów prawnych UNESCO najistotniejsze są:

- *Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) oraz Drugi Protokół sporządzony w Hadze dnia 26 marca 1999 r. do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 248),*
- *Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106),*
- *Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190),*
- *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018),*
- *Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 215, poz. 1585).*
- *Rekomendacja w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego (Historic Urban Landscape Recommendation – Rekomendacja HUL), Paryż 2011.*

Akty prawne UNESCO, pomimo, że stanowią rekomendacje i deklaracje, to wyznaczają międzynarodowe standardy opieki nad folklorem i tradycyjną kulturą, form zabezpieczenia obiektów ruchomych, miejsc i przestrzeni historycznych, krajobrazów kulturowych, reguł prowadzenia badań archeologicznych. Uczulają także na zjawiska umyślnej destrukcji dziedzictwa i potrzebę pobudzania odpowiedzialności współczesnego

pokolenia za dobra kultury, stanowiące uniwersalną wartość, którą należy zabezpieczyć dla przyszłych generacji.

Do ratyfikowanych Konwencji Rady Europy należą:

- *Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564),*
- *Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 210),*
- *Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz.U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98).*

Spośród aktów prawnych instytucji europejskich najistotniejsze są:

- *Europejska Konwencja Kulturalna, Paryż 1954,*
- *Konwencja ramowa Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005.*

Spośród międzynarodowych dokumentów doktrynalnych najistotniejsze są:

- *Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (Karta Wenecka), Wenecja 1964,*
- *The Burra Charter – The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance, Burra 1979,*
- *Międzynarodowa Karta Ogrodów IFLA-ICOMOS (Karta Florencka), Florencja 1981,*
- *Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987,*
- *Karta Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym, Lozanna 1990,*
- *Karta Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym, Sofia 1996,*
- *Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites, Sofia 1996,*
- *Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej, Mexico City 1999,*
- *Zasady Ochrony Historycznych Budynków Drewnianych, Mexico City 1999,*
- *Charter on the Built Vernacular Heritage, Mexico City 1999,*
- *Charter on principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage, Victoria Falls 2003,*
- *Zasady ochrony i konserwacji malowideł ściennych, Victoria Falls 2003,*
- *Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, Xi'an 2005.*

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

GPONZ jest koherentny z informacjami o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Strategiczne zadania w tym zakresie zawarto w „*Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju*” (dalej: KZPK) oraz programach przygotowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

KZPK po raz pierwszy wymieniony został w nieaktualnej już ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. W obowiązującej obecnie ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym dokument ten nosi nazwę „*koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju*” (art. 47). Rząd przyjął w grudniu 2011 r. „*Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.*”. Stanowi ona najważniejszy dokument strategiczny dotyczący

zagospodarowania przestrzennego kraju. Podstawą merytoryczną był opracowany w 2008 r. „Ekspercki Projekt Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033”.

W dokumencie:

- przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 r.,
- określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

KZPK stanowi część nowego systemu zarządzania rozwojem Polski. Oznacza to, że KPZK 2030 r. wraz z długo- i średniookresową „Strategią Rozwoju Kraju” oraz z dziewięcioma strategiami zintegrowanymi prezentują spójną wizję rozwoju Polski.

KZPK określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju:

„Wizja zagospodarowania przestrzennego kraju określona w KPZK 2030 polega na postrzeganiu przestrzeni polskiej przez pryzmat rozwoju policentrycznej metropolii sieciowej. Metropolia ta składa się z najważniejszych polskich miast i ich zespołów, stanowiących jej rdzeń, oraz współtworzących ją miast o znaczeniu regionalnym. Do policentrycznej metropolii sieciowej dowiązane są subregionalne ośrodki wzrostu. Policentryczna metropolia sieciowa jest otwarta na oddziaływania sieci europejskich ośrodków metropolitalnych, przede wszystkim znajdujących się na terenie Unii Europejskiej. Model rozwoju przestrzennego Polski jest osadzony w policentrycznej strukturze systemu osadniczego naszego kraju. Sieć dobrze powiązanych, współpracujących miast tworzy warunki dla dynamizowania rozwoju kraju dzięki umożliwieniu pełniejszego wykorzystania potencjałów rozwojowych miast oraz obszarów położonych wokół nich (poprzez proces rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych), co sprzyja spójności terytorialnej i stanowi przeciwwagę dla obecnie szybko rosnącej dominacji stolicy. Dla obszarów peryferyjnych znajdujących się poza bezpośrednim wpływem ośrodków wzrostu, ze względu na ograniczoną możliwość wykorzystania przez nie potencjałów rozwojowych, przewidziano specjalne działania aktywizujące”.

W 2005 r. MKiDN wprowadziło w życie uzupełnienie „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020”. Program ten jest zgodny z „Narodowym Planem Rozwoju”, wynikającym z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1448) oraz z „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, przyjętego przez Radę Ministrów uchwałą nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r.

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami” określa zasady tworzenia warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Wyznacza cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Sejmiku Województwa Opolskiego do chwili obecnej nie przyjął nowego „Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego”. Odwołać się możemy jedynie do „Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2011-2014”, który został przyjęty Uchwałą Nr V/76/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 29 marca 2011 r., i stanowi załącznik do niej. Zadanie nałożone na Zarząd Województwa, wynika z art. 18, pkt. 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1590 z późn. zm.) oraz art. 87 ust. 3 cytowanej ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami. GPONZ stanowi realizację wytycznych przyjętych w „Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego”.

Program uwzględnia uchwaloną przez Sejmik Województwa Opolskiego uchwałą nr XXV/325/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. „Strategię Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.”. Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym. *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.*” (s. 46) zaznacza, że „za wizytówkę regionu uważa się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej, zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe oraz drewniane kościoły włączone w szlak architektury drewnianej Polski Południowej będący częścią europejskiego szlaku. Problemem w opisywanym obszarze jest utrudniona dostępność do infrastruktury kulturalnej, która często obarczona jest barierami architektonicznymi, technicznymi i w komunikowaniu się, wymaga zatem adaptacji, generalnego

remontu oraz doposażenia poszczególnych obiektów. Zapewnienie dostępności dotyczy również sposobu komunikacji z osobą niepełnosprawną jako odbiorcą. Jest to jeden z czynników, który wpływa na poziom wskaźników określających uczestnictwo mieszkańców w rozwoju kultury regionu, który utrzymuje się na zauważalnie niższym pułapie niż przeciętnie w Polsce”.

Działania wspierające w zakresie m.in. ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego zakłada „Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020”, wersja zatwierdzona przez Komisję Europejską. W ramach „Osi priorytetowej V” RPO WO 2014-2020 znajduje się „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. Wsparcie Unii Europejskiej w ramach „Osi priorytetowej V” zakłada kwotę 75.700.000,00 euro.

„Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020” (s. 17) wskazuje w kontekście dziedzictwa kulturowego, że „problemem jest również brak skutecznych działań informacyjnych, edukacyjnych o zasobach dziedzictwa kulturowego i przedsięwzięciach kulturalnych, co przekłada się na bardzo niski poziom wiedzy potencjalnych turystów o ofercie regionu w tym zakresie”. Natomiast Tabela 1 (1.3): „Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych” opisuje m.in. „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego” (s. 30) wskazując, że:

- „Dziedzictwo kulturowe jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego;
- Za wizytówkę województwa uznaje się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej oraz zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe;
- Czynnikiem rozwoju regionu jest zróżnicowana oferta kulturalna instytucji kultury, które prowadzą edukację kulturalną oraz popularyzują dawną i współczesną kulturę ludową;
- Jednym z działań realizacji celu strategicznego SRWO 2020 Aktywna społeczność regionalna jest propagowanie i zachowanie wielokulturowego dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu;
- Do osiągnięcia celu strategicznego SRWO 2020 Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna niezbędna jest realizacja celu operacyjnego Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury”.

Podstawowym dokumentem wyznaczającym kierunki prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu jest „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego”. Aktualny plan został przyjęty uchwałą nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Plan stanowi realizację koncepcji zawartych w „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego”, dotyczących m.in. kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i urbanistyki. Plan kładzie „nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego, jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji”. Oczywiście w późniejszych latach wprowadzono zmiany w tym dokumencie (zob. Obwieszczenie Marszałka Województwa Opolskiego o przystąpieniu do sporządzenia zmiany „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego”, pismo DRP-IV.7632.1.7.2013.JT).

GPONZ odzwierciedla także informacje zawarte w „Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.”, która została przyjęta Uchwałą Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.

Na terenie powiatu namysłowskiego obowiązuje „Strategia Rozwoju Powiatu Namysłowskiego do roku 2023”, zawierająca takie komponenty, jak:

- Prace diagnostyczne,
- Synteza diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu namysłowskiego,
- Elementy postulatyczne strategii,
- Diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu namysłowskiego (załącznik nr 1),
- Zarys dziejów powiatu namysłowskiego 1740-2016 r. (załącznik nr 2),
- Powiat namysłowski oczami najmłodszych mieszkańców. Prace laureatów konkursu plastycznego pn. „Jak wyobrażasz sobie powiat namysłowski w 2023 r.?” – konkurs plastyczny (załącznik nr 3).

„Strategia Rozwoju Powiatu Namysłowskiego do roku 2023” opisując główne efekty przeprowadzonej diagnozy w zakresie turystyki, kultury i promocji wskazuje na następujące szanse rozwojowe (s. 12):

- „zasoby – naturalne, kulturowe i historyczne – pozwalające na tworzenie nowych produktów turystycznych,
- niedostateczny rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej,
- rozproszona i niewystarczająco wykorzystująca endogeniczny potencjał powiatu namysłowskiego oferta turystyczna,
- brak sieciowania współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, niskie zaangażowanie nowych technologii w tym e-usług,
- brak spójnego systemu tworzącego markę miejsca (place branding)”.

W tym kontekście zwrócono uwagę na:

- „wykorzystanie zasobów (potencjał przyrodniczy i dziedzictwo kulturowe) endogenicznych na rzecz rozwoju turystycznego powiatu,
- kreacja nowych, unikalnych produktów turystycznych,
- sieciowanie współpracy podmiotów odpowiedzialnych za rozwój turystyki,
- kreacja marki <Powiat Namysłowski>”.

Ogólne założenia „Strategii” znajdują odzwierciedlenie w GPONZ. Kryteria przyznawania dotacji z budżetu powiatu określa Uchwała nr XXXVIII/363/2010 Rady Powiatu Namysłowskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. dotycząca „określenia zasad udzielania dotacji z budżetu powiatu namysłowskiego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków”.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Dokumentem wyjściowym do opracowania aktualnego GPONZ jest poprzedni Program na lata 2012-2015, stanowiący załącznik do uchwały Nr XVI/123/12 Rady Gminy w Wilkowie z dnia 22 czerwca 2012 r.

GPONZ, z założenia, powinien być koherentny z innymi strategicznymi dokumentami opracowanymi dla gminy, w tym przede wszystkim „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilków*”, stanowiącego załącznik Nr 1 do uchwały Nr VIII/61/2011 Rady Gminy w Wilkowie z dnia 9 września 2011 r. (tekst jednolity /po wprowadzeniu zmian/). Obecne „*Studium*” stanowi podstawę działań planistycznych w gminie, w oparciu o nie prowadzi się politykę i strategię działań, głównie w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także społeczno-gospodarczej i ekologicznej, a więc na takich płaszczyznach, które mają bezpośredni i pośredni wpływ na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego.

W 2008 r. opracowano „*Plan odnowy miejscowości Jakubowice*”, stanowiący załącznik do uchwały Nr XVII/99/09 Rady Gminy w Wilkowie z dnia 26 czerwca 2008 r., opisujący stan obiektów dziedzictwa kulturowego (s. 11). W 2009 r. opracowano „*Plan odnowy miejscowości Wojciechów*”, gdzie omówiono stan obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie miejscowości (s. 16-20). Jako zasoby o dużym znaczeniu kulturowym oceniono walory architektury wiejskiej (s. 22, tab. 1). Także w 2009 r. powstał „*Plan odnowy miejscowości Pągów*”, który zawiera opis stanu obiektów dziedzictwa kulturowego (s. 12-14). Podobnie stan obiektów dziedzictwa kulturowego (s. 13-16) zawiera „*Plan odnowy miejscowości Bukowie*” z 2009 r. W 2010 r. opracowano „*Plan odnowy miejscowości Wilków*”, stanowiący załącznik do uchwały Nr XL/246/10 Rady Gminy w Wilkowie z dnia 26 sierpnia 2010 r. Tą samą uchwałą przyjęto „*Plan odnowy miejscowości Młokicie*”, opisujący stan obiektów dziedzictwa kulturowego (s. 18-20).

W 2005 r. został opracowany dla gminy Wilków „*Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*”. Zatwierdził go WKZ w Opolu oraz Szef Obrony Cywilnej Powiatu Namysłowskiego w Namysłowie. Osobno opracowano „*Plany ochrony zabytków ruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*” dla kościołów w Bukowiu i Wilkowie, tj. tych obiektów, które

posiadają zespoły zabytków ruchomych ujęte w rejestrze WKZ. Dwa lata wcześniej (2003 r.) wszedł w życie także „Plan Reagowania Kryzysowego Gminy Wilków w zakresie ochrony dóbr kultury”.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Nazwa miejscowości wywodzi się prawdopodobnie od przezwiska założyciela (*Wilk*) lub nadano ją powodu występowania w tej okolicy tego gatunku psowatych. Pierwsza wiadomość źródłowa dotycząca wsi pochodzi z 1290 r., kiedy to Henryk V, książę wrocławski, nadał dobra feudałowi Guntherowi von Biberstein. Więcej na temat dóbr wilkowskich i ich właścicieli pochodzi z XVI w. W 1579 r. prawa własności posiadał niejaki Augustyn John z Wrocławia. Z 1607 r. pochodzi informacja o wpisaniu go do stanu szlacheckiego, jako Augustyn John von Wilckau zum Baumgarten. Prawa własności do Wilkowa zbył syn Augustyna i przeniósł się na terytorium księstwa opawskiego. Równoległe na przełomie XVI i XVII w. Wilków należał do Wilhelma von Muensterberga, komisarza ziemskiego namysłowskiego okręgu sądowego. Wówczas już musiał funkcjonować więc, potwierdzony dla okresu późniejszego, podział miejscowości na Górny Wilków (*Ober Wilkau*) i Dolny Wilków (*Nider Wilkau*). Dodać należy, że prawdopodobnie co najmniej od XIX w., wyodrębniano jeszcze cztery inne części miejscowości: Środkowy Wilków (*Mittel Wilkau*), Nowy Wilków (*Neu Wilkau*), Mały Wilków (*Klein Wilkau*) oraz Wilków Wysoki (*Hohen Wilkau*), czyli dzisiejszy przysiółek Wilkówek (Barski Dwór). Po Wilhelmie von Muensterberg dobra odziedziczył jego syn – Sylwiusz – urzędnik księstwa wrocławskiego, który posiadał także Ligotę Wielką (księstwo oleśnickie). Jego syn – Sylwiusz Wilhelm – został w 1693 r. marszałkiem dworu księcia Chrystiana Ulryka von Wuerttemberg-Oels. W 1717 r. Jan Jerzy Ludwik von Monsterberg z Wilkowa ożenił się z Anną Barbarą von Frankenberg-Prosclitz z Gosławia, córką Jana Krzysztofa. Na początku XIX w. właścicielem dóbr w Dolnym Wilkowie był starosta namysłowski Friedrich Wilhelm Heidebrand, jednocześnie będący właścicielem Jastrzębia. W 1892 r. wymieniono, jako właściciela dóbr w Dolnym Wilkowie, Roberta von Maltitza (z brandenburskiej linii rodu), który zakupił wówczas 179 ha ziemi. Mieszkał w posiadłości aż do śmierci w 1902 r.

Biorąc pod uwagę skomplikowane stosunki własnościowe, widoczne chociażby w dalszej części, podczas opisywania zabytków, trudno czasami zrekonstruować dokładną historię przechodzenia prawa własności na kolejnych właścicieli poszczególnych, wielu części Wilkowa. Niewątpliwie ważnym postulatem byłoby opracowanie naukowej, całościowej monografii miejscowości.

Poważniejsze zmiany, w zakresie struktury ludnościowej oraz przede wszystkim przynależności państwowej, nastąpiły po 1945 r.

Gminę Wilków utworzono 6 grudnia 1972 r. W jej skład weszły: Bukowie, Dębnik, Idzikowice, Jakubowice, Krzyków, Lubska, Młokicie, Pągów, Pielgrzymowice, Pszeniczna, Wilków oraz Wojciechów. W związku z wyborami do rad narodowych wszystkich szczebli przeprowadzonymi 9 grudnia 1973 r., ponownie wyłoniono władze Gminnej Rady Narodowej w Wilkowie. Gminna Rada Narodowa w Wilkowie została zlikwidowana na mocy ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym. Jej kompetencje i zadania przejęły Rada Gminy oraz Wójt Gminy jako organy samorządu terytorialnego.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Na krajobraz kulturowy gminy składa się całe bogactwo historyczne, kulturowe, religijne, społeczne, to także tradycja ustna mieszkańców danego obszaru. Stanowi on wspólne dobro ogółu mieszkańców, sprzyjające tworzeniu więzi i budzeniu poczucia bezpieczeństwa zbiorowego. Krajobraz kulturowy jest zjawiskiem złożonym, w którego skład wchodzi elementy materialne i niematerialne, zarówno przyrodnicze, jak i wynikające z działalności człowieka.

Gmina Wilków leży w północno-zachodniej części województwa opolskiego, na równinie oleśnickiej, na wysokości ok. 175 m n.p.m. Od zachodu i południa graniczy z gminą Namysłów, od zachodu i północy z gminą Bierutów (województwo dolnośląskie). Gmina Wilków zajmuje obszar 101 m², co stanowi 1,8% powierzchni województwa opolskiego. Składa się z 12 sołectw: Bukowie, Dębnik, Idzikowice, Jakubowice, Krzyków, Lubska, Młokicie, Pągów z przysiółkiem Pągówek, Pielgrzymowice, Pszeniczna, Wilków z przysiółkiem Wilkówek (Barski Dwór), Wojciechów z przysiółkiem Kolonia Wojciechów.

Gmina Wilków położona jest w strefie krajobrazu kulturowego, ukształtowanego przez człowieka. W jego obrębie powszechnie występują ekosystemy rolnicze (agrocenozy), intensywnie użytkowane oraz zabudowa gospodarska. Krajobraz kulturowy kształtuje się jednobiegunowo, obejmując obszary wiejskie. W

Wilkowie koncentruje się działalność administracyjna, zaspokajająca podstawowe potrzeby mieszkańców gminy.

Najcenniejszymi elementami krajobrazu kulturowego gminy jest 17 obiektów wpisanych do rejestru WKZ, w tym 12 obiektów architektury i budownictwa oraz pięć parków. Z grona obiektów architektury szczególne znaczenie mają kościoły oraz założenia pałacowo-dworskie, parki i folwarki, z mieszaną zabudową mieszkalno-gospodarczą. Gmina Wilków charakteryzuje się także znaczącą ilością zabytków techniki (19 obiektów), w tym trzy ujęte w rejestrze WKZ.

Cechą charakterystyczną jest historyczne rozczłonkowanie miejscowości Wilków na trzy segmenty (Górny-, Dolny- i Środkowy- Wilków). Wiąże się to z niezależnym funkcjonowaniem w jednej miejscowości kilku obiektów pałacowo-dworskich i folwarcznych.

Do grona cennych kulturowo obiektów na terenie gminy, posiadających jednocześnie znaczne walory przyrodnicze i krajobrazowe, zaliczyć należy pięć parków, uznanych za zabytki kultury, we wsiach: Idzikowice, Jakubowice, Pągów, Wilków i Krzyków. Zwrócić należy uwagę na enklawy zieleni wysokiej w Krzykowie, Idzikowicach i Wilkowie, pełniące funkcje niewielkich parków wiejskich, podobnie jak zadrzewienie przy drodze w Pielgrzymowicach.

Gmina Wilków leży w obrębie zabytkowego krajobrazu kulturowego o predyspozycjach parku kulturowego wyróżnionego przez Opolskiego WKZ: „*Krajobraz osiedleńczy Doliny Widawy*” – wymagający ochrony i rewaloryzacji.

5.2.3. Zabytki nieruchome

GMINA WILKÓW

(ZABYTKI UJĘTE W REJESTRZE WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW)

W gminie Wilków znajduje się 19 zabytków wpisanych do rejestru WKZ. Wykaz zabytków stanowi aneks numer 1, tabela A, załączona do rozdziału 12. Największy odsetek procentowy – 30% – stanowią założenia pałacowo-dworskie, parki – 25%. Obiekty sakralne stanowią 20%, tyle samo obiekty folwarczne. Obiekty inne, w tym przypadku gorzelnia z płatkarnią w Pszenicznej, stanowi 5%.

Na terenie gminy znajduje się osiem miejscowości posiadających obiekty objęte ochroną konserwatorską. Polskie nazwy miejscowości uzupełniono niemieckimi odpowiednikami, ze względu na źródła, starszą literaturę oraz materiały kartograficzne.

Wykaz:

- 1) Bukowie (*Buchwald*),
- 2) Idzikowice (*Eisdorf*),
- 3) Jakubowice (*Jakobsdorf*),
- 4) Krzyków (*Krickau*),
- 5) Pągów (*Pangau*),
- 6) Pszeniczna (*Nauke*),
- 7) Wilków (*Wilkau*),
- 8) Wojciechów (*Woitsdorf*).

Bukowie (*Buchwald*)

Wieś Bukowie posiada jeden zabytek wpisany do rejestru WKZ pod numerem 908/64 z 26.05.1964 r. Jest to Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Gromnicznej.

Nazwa wsi wywodzi się prawdopodobnie od „bukowego lasu” – bukowina, buczyna. Miejscowość po raz pierwszy pojawia się w źródłach w bulli protekcyjnej papieża Innocentego IV z 1245 r. Dobra w Bukowiu na przełomie XIII i XIV w. stały się własnością Piotra, prepozyta kościoła i klasztoru św. Krzyża we Wrocławiu. W spisie feudalnym, datowanym na 1369 r., wymieniony został pan Henryk z Bukowia, prawdopodobnie ówczesny właściciel dóbr. Pod koniec XIV w. przeszły one jednak w ręce braci Grzebkowiców – Mikołaja i Fryderyka. W 1. poł. XV w. Bukowie należało do Tomczyka z Tommensfeldu i rodziny von Aulock. W XVII-XVIII w. prawa do wsi posiadała jedna z linii znanego, śląskiego rodu

możnowładczego – von Frankenbergów. Pierwszym właścicielem dóbr z tej rodziny był Kasper Adam Henryk, syn Baltazara z Krzywiczyn. Wspólnym dziedzicem Bukowia i Krzywiczyn był następnie Kasper Henryk von Frankenberg (1679-1718). Jego syn – Baltazar Kasper Henryk (zm. 1733 r.) – posiadał prawa własności do Bukowia i Duczowa Małego. Po nim dziedziczyli dwaj synowie – Karol Joachim Józef i Karol Józef. W XIX w. Bukowie przeszło w posiadanie książąt brunszwicko-oleśnickich.

Kościół filialny p.w. Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny (tzw. Matki Boskiej Gromnicznej).

Pierwsze założenie wzniesiono prawdopodobnie w XV w. Z XVI w. pochodzi nawa boczna od strony południowej. Wieżę dobudowano w końcu XVIII w. Kościół kilkakrotnie odnawiany: w XIX w. i w 1936 r. W 1937 r. odnawiano pokrycie dachowe. Założenie orientowane, o cechach późnogotyckich, wieża późnobarokowa, tynkowana. Konstrukcja murowana, z materiału ceglanego, o układzie gotyckim, częściowo na kamiennej podmurówce. Układ salowy, z niewydzielonym prezbiterium dwuprzęsłowym, przy nim zakrystia zlokalizowana od strony północnej, w części wschodniej przekształcona użytkowo na cele grzewcze. Dwuprzęsłowa nawa z późniejszą kruchtą od strony południowej i nawą boczną od strony północnej, przy której znajduje się XIX-wieczna kruchta. Od strony zachodniej wieża na planie kwadratu, w narożnikach ujęta boniowaniem, nieskomunikowana z wnętrzem, dostępna od strony południowej, z przybudówką od strony północnej, mieszczącą kostnicę (2. poł. XIX w.). W górnej części wieży okna zamknięte odcinkowo oraz okienka koliste. Hełm wieży baniasty, ośmioboczny, podbity blachą z latarnią. Wnętrze o płaskich stropach, zakrystia sklepiona kolebkowo. Nawa boczna otwarta do głównej poprzez dwie półkoliste arkady. Okna w typie ostrołukowym, dwustronnie rozglifione. Podobnie wejście do zakrystii ostrołukowe, umieszczone w wysokiej, także zamkniętej ostrołukowo wnęcie z uskokiem, tam osadzone drzwi z zamkiem. Południowa kruchta z profilowanym portalem ostrołukowym. Korpus zewnętrzny kościoła opatrzony szkarpami. Południowa ściana prezbiterium, na poziomie zwieńczeń, opatrzona tynkowanym fryzem opaskowym. Południowa ściana nawy, na poziomie zamknięć okien, ułożony rębem skośnym fryz z cegieł. Wschodni szczyt trójkątny (XIX w.), zachodni wkomponowany w wieżę, z ostrołukowymi blendami. Dach w typie siodłowym, jednokalenicowy, kryty dachówką, od strony północnej wchodzący na przybudówkę.

Bogate wyposażenie, z którego na uwagę zasługuje późnorenesansowy ołtarz główny, datowany na ok. 1600 r., odnowiony i przekształcony w 1937 r. Posiada malowaną scenę Ostatniej Wieczerzy w predelli. Cenna, barokowa chrzcielnica, wykonana z marmuru, z puklowaną czarą na balasku, datowana na XVIII w. Wewnątrz cynowa misa chrzcielna z inskrypcją, sceną Chrztu w Jordanie i datą 1715. Zwieńczenie ambony datowane na 1. poł. XIX w. Nadwieszony na profilowanych belkach drewniany chór muzyczny, datowany na przełom XVII i XVIII w., opatrzony parapetem o podziałach pilastrowych, na nim malowane sceny: Węża Miedzianego, Ukrzyżowania, Jonasza wychodzącego z ryby, Zmartwychwstania, Wizji Eliasza oraz Wniebowstąpienia. Na wyposażeniu kościoła cenne, barokowe obrazy Umycia Nóg i Adoracji Dzieciątka, datowane na przełom XVII i XVIII w. Znajduje się tam także XVIII-wieczny pajak mosiężny.

Idzikowice (Eisdorf).

Wieś Idzikowice posiada dwa zabytki wpisane do rejestru WKZ: dwór – zespół dworski (obecnie dom nr 27) (nr 908/64 z 26.05.1964 r.) oraz Park – zespół dworski (nr 53/81 z 09.06.1981 r.).

Nazwa pochodzi być może od imienia założyciela Idziego. Miejscowość po raz pierwszy pojawia się w źródłach pisanych w 1257 r. W dyplomie datowanym na 1293 r. na liście świadków występował pan feudalny Stanisław z Idzikowic. Kolejna informacja na temat wsi pochodzi dopiero z 1578 r. Właścicielem dóbr był wówczas starosta namysłowski – Jan (*Hans*) von Koeltsch. Na początku XVII w. prawa własności przejął członek rady książąt oleśnickich Ernest von Poser Młodszy. W skutek braku spadkobiercy (posiadał z Barbarą von Zedlitz jedynie dwie córki) Idzikowice przejęła linia rodu z Nadolic Wielkich. Z 1790 r. pochodzi informacja, że dobra dzieliły się na dwie części: Idzikowice Dolne i Idzikowice Górne. Prawa własności do obu posiadała rodzina von Ohlen. Górne Idzikowice przeszły następnie w posiadanie hrabiego Siegrotha.

Dwór – zespół dworski (obecnie dom nr 27).

Klasycystyczny dwór został wzniesiony w 1. poł. XIX w. Rozbudowano go następnie pod koniec tego stulecia. Założenie na planie prostokąta, piętrowe, z dwutraktowym układem wnętrza, murowany z materiału ceglanego, tynkowany. Boczne elewacje z dobudówkami, frontowa dziewięcioosiowa, z przyziemiem boniowanym (obecnie zachowały się jedynie ślady), podziałami pilastrowymi i gzymsem. Jedna z przybudówek obecnie zrujnowana. Elewacje przekształcone, w większości pozbawione ozdobnych detali. Zmieniony także układ otworów okiennych.

Okna o profilowanych obramieniach. Jedenastoosiowa fasada, centralny pięćosiowy dwukondygnacyjny ryzalit, zamknięty trójkątnym przyczółkiem. Dach w konstrukcji siodłowej, kryty dachówką.

Park – zespół dworski.

W otoczeniu dworu niewielkich rozmiarów park krajobrazowy. Przed frontem budynku podjazd i kilka starych lip drobnolistnych.

Jakubowice (*Jakobsdorf*).

Wieś Jakubowice posiada dwa zabytki wpisane do rejestru WKZ: dwór – zespół pałacowy (obecnie dom) (nr A-2017/ 76 z 16.04.1976 r.) oraz park – zespół pałacowy (nr A-52/81 z 9.06.1981 r.).

Nazwa pochodzi prawdopodobnie od imienia założyciela Jakuba. Wieś po raz pierwszy pojawia się w źródłach w 1293 r., jako dobra rycerskie Krystiana z Jakubowic. Występował on jako świadek na dyplomie dotyczącym sprzedaży sołectwa w Starym Namysłowie. W 2. poł. XVII w. prawa własności do miejscowości posiadał Ernest Prittwitz.

Dwór – zespół pałacowy (obecnie dom).

W Jakubowicach znajdował się dwór już w średniowieczu lub czasach renesansu. Spłonął on w 1688 r. Zachowały się po tym pierwotnym założeniu rezydencjalno-obronnym ślady fosy, usytuowanej na południowy-zachód od obecnego dworu, w większości zasypanej w 1926 r. Obecny dwór, o cechach neoklasycznych, wzniesiono w 1882 r. Założenie na planie prostokąta, podpiwniczone, dwukondygnacyjne, murowane, z materiału ceglano-tynkowy. Siedmioosiowa fasada, centralny trzyosiowy ryzalit mieszczący główne wejście do budynku, zwieńczony schodkowym szczytem. Elewacja ogrodowa z dwuosiowym ryzalitem. Elewacja boczna z przybudówką, stanowiącą wejście do piwnic. Dodatkowe zdobienia w postaci boniowanego cokołu, pilastrów w narożach, nadokienników i płycin oraz wydatnego gzymsu wieńczącego. Konstrukcja kryta dachem czterospadowym, dachówkowym. Dwór obecnie jest własnością prywatną i pełni funkcje mieszkalne.

Park – zespół pałacowy.

Park krajobrazowy o powierzchni 4 ha, z polaną i dębem pośrodku. Przeważa drzewostan liściasty: lipa drobnolistna, dąb zwyczajny, kasztanowiec zwyczajny, buk zwyczajny. Z ciekawych okazów zwrócić należy uwagę na buk zwyczajny odmiany purpurowej. Obecnie park, podobnie jak i budynki gospodarcze dawnego folwarku, wykorzystywane są przez stadninę koni.

Krzyków (*Krickau*).

Wieś Krzyków posiada park wpisany do rejestru WKZ pod numerem A-51/81 z 01.06.1981 r.

Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od przezwiska założyciela – Krzyk. Wieś pojawia się w źródłach po raz pierwszy w 1248 r., jako dobra rycerskie Edigiusza. Kolejny pan miejscowości wymieniony został w dyplomie z 1288 r., gdzie mowa była o Richolfie z Krzykowa. W XVI w. dobra należały do rodu von Boeck z Gryżowa. W XVII w. prawa własności posiadały rodziny Puttmann i Silberman. W XVIII w. natomiast rodzina Scheliha. W XIX w. prawa własności posiadał, zmarły w 1852 r., Eugeniusz von Ohlen, syn landrata powiatu namysłowskiego – Ernesta Wilhelma.

Park.

Obecnie jedynym śladem po XVIII-wiecznym założeniu rezydencjalnym jest dawny park krajobrazowy. Obecnie założenie, z powodu wieloletnich zaniedbań, pozbawione zostało cennych okazów starodrzewu. Park zdziczał i zatracił swój pierwotny charakter.

Pągów (*Pangau*).

We wsi Pągów znajduje się osiem zabytków wpisanych do rejestru WKZ. Są to: kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła (dawniej ewangelicki) (nr 1106/66 z 05.02.1966 r.), pałac – zespół pałacowy (obecnie Biuro Gospodarstwa PAGRO) (nr 2398/2000 z 06.11.2000 r.), park – zespół pałacowy (nr A-38/80 z 28.01.1980 r.), oficyna – zespół pałacowy (obecnie dom) (nr 1637/66 z 27.09.1966 r.) oraz zespół folwarczny (gorzelnia, obora, spichlerz, kuźnia) (nr 2398/2000 z 06.11.2000 r.).

Miejscowość pojawia się w źródłach po raz pierwszy już w 1203 r. Z okresu średniowiecza i wczesnej epoki nowożytnej praktycznie nie posiadamy informacji na temat dóbr w Pągowie. W XVII w. należały one do pana feudalnego Konrada Seultetusa von Pangau. Prawa własności przechodziły następnie kolejno na Wacława

(Wenzel) von Otterwolfa, Jana (Hans) von Strachwitza oraz Wacława von Aulock (wzmiankowany w 1641 r.). Od 1666 r., na prawie dwieście lat, Pągów stał się własnością rodu von Blanckenstein. Posiadał on we wsi dwór, zniszczony w 1700 r., i prawdopodobnie odbudowany. Dopiero w 1840 r. przedstawiciel rodu von Blanckenstein – Johan Albert – odsprzedał prawa własności do Pągowa Adolfowi von Randow. Ten zaś odsprzedał już cztery lata później dobra Augustowi Scholtzowi. W latach 1864-1889 dobra w Pągowie należały do prof. dr Augusta Belocha. Po 1945 r. kompleks upaństwowiono, tworząc na bazie folwarku Państwowe Gospodarstwo Rolne. Rezydencję dawnych właścicieli przeznaczono na biura. Po likwidacji PGR-u, w 1993 r. spółka PAGRO wydzierżawiła majątek od AWRSP, i zarządza nim do dziś.

Kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła (dawniej ewangelicki).

Na przełomie XIII i XIV w. istniał już w Pągowie kościół, wzmiankowany w 1376 r. Następne, drewniane założenie, datowane na ok. 1600 r., rozebrano ok. poł. XIX w. Od XVI w. do 1945 r. kościół był w posiadaniu ewangelików. Obecny kościół o cechach neogotyckich, murowany. Dolna kondygnacja wymurowana z kamienia. Zachowała się drewniana wieża, prawdopodobnie z XVIII w., o konstrukcji słupowej, oszalowana, o ścianach zwężających się ku górze. Opatrzona była pierwotnie baniastym hełmem, podbitym gontem i blachą, z latarnią, w czasie rozbudowy (XVIII w.) przekształcono hełm na osmiopoliowy.

Z wyposażenia kościoła na uwagę zasługuje barokowy ołtarz z przełomu XVII i XVIII w., przerabiany w XIX w., odnawiany w 1956 r. Jest to konstrukcja dwukondygnacyjna, z kręconymi kolumnami, w centrum rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego. Barkowe organy, datowane na koniec XVII w., były przerobione w XIX w. Barkowe stalle, datowane są na przełom XVII i XVIII w., podobnie jak konfesjonał. Ławy kościelne pochodzą z XVIII w., podobnie jak cztery zydle. Barokowa ambona, datowana na koniec XVII w., bogato zdobiona motywami roślinno-owocowymi oraz wizerunkami apostołów (malowanymi). Należy zwrócić uwagę na barokowe rzeźby: anioła chrzcielny (koniec XVII w.), trzy aniołki z dawnego ołtarza i główkę aniołka na drzwiach zakrystii (XVIII w.). Wśród mobiliów znajduje się także barkowy krucyfik procesyjny. W zewnętrzne ściany kościoła zostały wmurowane marmurowe płyty nagrobne. Pierwsza, datowana na ok. poł. XVIII w., z czterema kartuszami herbowymi i zatartym napisem. Druga należąca do przedstawiciela rodu właścicieli Pągowa – Fryderyka von Blanckenstein (zm. 1751 r.), z dwoma kartuszami herbowymi. Na strychu widoczne fragmenty barokowej snycerki. Dzwon kościelny odlany w 1738 r., przez Kaspra Koerberga, ludwisarza z Wrocławia.

Pałac – zespół pałacowy (obecnie Biuro Gospodarstwa PAGRO).

Neoklasycystyczna rezydencja ufundowana została w latach 1875-1876 przez prof. dr Augusta Belocha. Pałac dwukrotnie przebudowywano, nadając mu obecny wygląd. W latach 1918-1919 rozbudowano rezydencję o część zachodnią, dodano taras w elewacji ogrodowej oraz wprowadzono zmiany we wnętrzu (kominek). W 1937 r. Erich Schulz-Methener, ówczesny właściciel, rozbudował pałac o część wschodnią oraz wznosił nowy, wysoki czterospadowy dach. Jest to założenie na planie prostokąta, dwukondygnacyjne, podpiwniczone, murowane, z materiału ceglanego, tynkowane. Fasada elewacji północnej siedmioosiowa, centralny portyk filarowo-kolumnowy podtrzymującym taras (na wysokości drugiej kondygnacji). Niewielki kamienny taras znajduje się na osi elewacji tylnej. Zdobienia elewacji skromne, z boniowanym przyziemiem. Otwory okienne w części prostokątnie obramowane, niektóre z gzymsami nadokiennymi. Rezydencja zwieńczona wysokim, czterospadowym dachem, z dachówki. Pałac i budynki gospodarcze są dobrze utrzymane. Wewnątrz rezydencji znajdują się pomieszczenia biurowo-administracyjne Gospodarstwa Rolno-Nasiennego PAGRO Sp. z o.o., które jest właścicielem zespołu pałacowo-parkowego.

Park – zespół pałacowy.

Park krajobrazowy typu swobodnego, położony na południe od pałacu, założono w XIX w. Przed elewacją ogrodową czworoboczna polana, ujęta podwójnymi rzędami starych lip. Dominują gatunki liściaste: platan klonolistny, buk zwyczajny, klon pospolity, kasztanowiec zwyczajny i lipy drobno i szerokolistne.

Oficyna – zespół pałacowy (obecnie dom).

Klasycystyczna oficyna została zbudowana w 1835 r., obok pałacu. Konstrukcja na planie prostokąta, parterowa, murowana, ceglana, tynkowana. Pietrowa facjata od frontu i wydatny ryzalit w elewacji tylnej. Wnętrze w układzie dwutraktowym, z sienią pośrodku. Siedmioosiowa elewacja frontowa, część środkowa

trójosiowa przechodząca w facjatę, ujętą parami pilastrów, zwieńczoną trójkątnym szczytem, z półkolistym oknem i plakieta, zawierającą datę i litery J A v B (Johan Albert von Blanckenstein). Konstrukcja kryta dachówką, siodłowym dachem, z półkolistymi okienkami strychowymi.

Zespół folwarczny (gorzelnia, obora, spichlerz, kuźnia).

Zespół folwarczny w Pągowie składa się z dwóch dziedzińców, wokół których w 4. ćw. XIX w. zbudowano budynki gospodarcze. Wśród nich wyróżniają się zlokalizowane na północ od rezydencji: trójkondygnacyjny spichlerz, obora z ryzalitami, zwieńczonymi schodkowymi szczytami i dawna gorzelnia (obecnie budynek mieszkalny).

Pszeniczna (Nauke).

Wieś Pszeniczna posiada jeden zabytek wpisany do rejestru WKZ pod numerem 14/2002 z 16.09.2002 r. Jest to gorzelnia z płatkarnią.

Brak przekazów źródłowych dotyczących średniowiecznych i wczesno-nowożytnych dziejów miejscowości może sugerować, że powstała ona dopiero w XVIII w. W XIX w. wybudowano w Pszenicznej zespół folwarczny i dwór. Przyczyniło się to do większej rozbudowy miejscowości, pozostaje ona jednak do dziś niewielką wioską (wg danych na 2009 r. liczyła 237 mieszkańców).

Gorzelnia z płatkarnią.

W pobliżu dworu i parku zachowały się zabudowania dawnego folwarku. Na uwagę zasługuje budynek gorzelni z płatkarnią, wraz z urządzeniami ciągu technologicznego. Oba obiekty przylegają do siebie, stanowiąc całość. Budynek gorzelni, zbudowano w 4. ćw. XIX w., jako założenie dwukondygnacyjne. Prawdopodobnie w 1915 r. dobudowano do niej trzykondygnacyjną płatkarnię. Oba założenia są podpiwniczone. W piwnicy znajduje się słodownia, pomieszczenie płuczki ziemniaków, magazyn spirytusu oraz kotłownia z kotłem parowym. Pierwsza kondygnacja mieści pomieszczenia ciągu technologicznego: płatkarnię, zaciernię, aparatownię, drożdżownię oraz fermentownię, gdzie zachowały się oryginalne urządzenia, stanowiące obecnie zabytki techniki. Budynki są kryte niskimi dwuspadowymi dachami. Charakterystycznym elementem jest wysoki komin, w centrum płatkarni, z cegły ceramicznej, licowej. Zespół budynków gospodarczych po 1945 r. znacjonalizowano i przekazano Państwowemu Gospodarstwu Rolnemu. Obecny właściciel kompleksu jest Gospodarstwo Rolno-Nasienne PAGRO Sp. z o.o. z Pągowa.

Wilków (Wilkau).

We wsi Wilków znajdują się cztery zabytki wpisane do rejestru WKZ: kościół parafialny p.w. św. Mikołaja (nr 650/59 z 13.11.1959 r.), Pałac – zespół pałacowy (obecnie dom) (nr 2207/90 z 08.02.1990 r.), Park – zespół pałacowy (nr 45/80 z 08.02.1980 r.) oraz dwór (nr 2104/84 z 30.11.1984 r.).

Historia miejscowości (jako siedziby gminy) została opisana wcześniej, w rozdziale 5.2.1.

Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja.

Świątynia po raz pierwszy wzmiankowana w 1290 r. Obecne założenie pochodzi z przełomu XIII i XIV w., zostało rozbudowane na przełomie XV i XVI w., być może w 1501 r. Drewnianą wieżę dobudowano do kościoła prawdopodobnie w 1564 r., jak można sądzić po dacie na chorągiewce, przebudowano ją następnie w 1702 r. Po 1721 r. nastąpiło zasklepienie wnętrza. Kościół był odnawiany w latach 1829-1830 i w 1932 r. Został spalony w 1945 r. (w 80%), w wyniku działań wojennych. W 1958 r. świątynię odbudowano (bez wieży), przedłużając znacznie ku zachodowi. W kolejnych latach zbudowano dwa boczne ołtarze, w jednym z nich obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, w drugim św. biskupa Stanisława. Założenie o cechach gotyckich, częściowo zatraconych. Kościół usytuowany na niewielkim wzniesieniu, orientowany, murowany z cegły o układzie gotyckim, z użyciem kamienia polnego, częściowo tynkowany. Prezbiterium z przełomu XIII i XIV w., krótkie, jednoprzęsłowe, zamknięte ścianą prostą, z równej długości zakrystią od strony północnej (dobudowaną prawdopodobnie w XVI w.). Pierwotnie trójprzęsłowa nawa, szersza i wyższa, przedłużona ku nowszej części zachodniej. Wnętrze opatrzone stropami, zakrystia o sklepieniu kolebkowym. W prezbiterium wsporniki kamienne, nisko osadzone. Tęcza zamknięta ostrołukowo, okna także ostrołukowe (niektóre powiększone, zamknięte łukiem odcinkowym). Podobnie wejścia do nawy ostrołukowe, wejście do zakrystii wyposażone w drzwi (późniejsze drzwi z przeniesionymi, starszymi okuciami). Kamienny cokół od zewnątrz, wschodni szczyt prezbiterium trójkątny (XV/XVI w.), w dolnej strefie dwie blendy utworzone z połowy ostrołuku, w górnej blenda zamknięta dwułuczem. Dach

jednokalenicowy, w konstrukcji siodłowej, kryty dachówką. Z mobiliów warto zwrócić uwagę na rzeźby: późnogotycką grupę Ecce Homo (XV w.), przeniesioną z kościoła parafialnego w Namysłowie, późnogotycką rzeźbę Chrystusa na Górze Oliwnej (pocz. XVI w.), późnobarokową rzeźbę św. Jana Nepomucena (2. poł. XVIII w.), rzeźbę alegoryczną Putto z Klepsydrą (XVII/XVIII w.), rzeźbę alegoryczną Putto z czaszką (XVII/XVIII w.) oraz rzeźbę Epitafium chłopca (XVI w.). Na uwagę zasługuje renesansowa, kamienna płyta nagrobna chłopca (zm. 1598 r.), z płaskorzeźbioną postacią, w obramieniu w formie dwułcza, o częściowo zatartej inskrypcji.

Pałac – zespół pałacowy (obecnie dom).

Klasycystyczne założenie rezydencjalne, zlokalizowane w dawnym Dolnym Wilkowie (*Nider Wilkau*), powstało 1845 r., kiedy to należało do rodu Hofrichter. Od 1876 r. dobra należały do Aleksandra Braunera, aby przejść w ręce rodziny Goldertów (właścicielem w latach 1902-1930 był Reinhold). Założenie dwukondygnacyjne, na planie prostokąta, murowane, z materiału ceglanego, tynkowane, podpiwniczone. Pięciosiowa fasada, poprzedzona portykiem filarowo-kolumnowym podtrzymującym balkon, centralny pozorny ryzalit. Elewacje boczne z późniejszymi przybudówkami (jedna opatrzona balkonem). Zachowane częściowo zdobienia w postaci wydatnych gzymsów, obramowań otworów okiennych, lizen (artykułujących część środkową fasady) oraz prostokątnych płycin (pod oknami parteru). Konstrukcja kryta czterospadowym dachem, wstawki współczesne z dachówki. Jeszcze przed II wojną światową ówczesny właściciel – Reinhold Goldert – wyposażył pałac w nowoczesny system grzewczy (zdemontowany po 1945 r.). Po II wojnie światowej dobra upaństwowiono, a obecnie budynek jest własnością prywatną.

Park – zespół pałacowy.

Pałac otacza półtorahektarowy park typu naturalnego, założony w poł. XIX w.

Wojciechów (*Woitsdorf*).

Wieś Wojciechów posiada jeden zabytek wpisany do rejestru WKZ pod numerem 917/64 z 29.05.1964 r. Jest to Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny.

Nazwa wsi pochodzi prawdopodobnie od imienia właściciela – Wojciech. Po raz pierwszy pojawia się w źródłach w 1266 r., w dokumencie dotyczącym lokacji Bierutowa. Następnie w 1300 r. alodium wójta Wilhelma z Bierutowa stanowiło część wsi Wojciechów (*Woyszegderff*). Pod koniec XV w. miejscowość dzieliła się na Górny Wojciechów, nad którym wyższe sądownictwo sprawował Namysłów, oraz Dolny Wojciechów, gdzie znajdował się folwark (folwark Ramiszów *!?*). Wówczas to, w latach 1479-1483, właścicielem Górnego Wojciechowa był Bartosz z Grodziszowa koło Oławy. Podział ten funkcjonował do II wojny światowej, a w obu częściach istniały odrębne folwarki.

Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny.

Świątynia w Wojciechowie (*Woyczechs*) wymieniona została w 1355 r. w wykazie kościołów archidiecezji namysłowskiej. W 1538 r. protestanci przejęli kościół. Dnia 6 listopada 1565 r. przybył pierwszy, znany pastor protestancki – Franciszek Korn z Węgier. Kolejnymi znanymi ze źródeł byli: Martius Gruelius (1592 r.) oraz Elias Melzenus (1609 r.). Komisja cesarska dragoni przybyli w 1654 r. do wsi, w celu rewindykacji kościoła z rąk protestantów. Proboszczem katolickim został niebawem, zmarły na dżumę Michał Sartorius. Od 1663 r. protestanci odprowadzali nabożeństwa na dworze w Wojciechowie. W 1708 r. zwrócono protestantom kościół w Wojciechowie, na mocy postanowień Konwencji z Altranstädt. Pozostawał w rękach ewangelików do 1945 r.

Obecne założenie pochodzi prawdopodobnie w XV w., wieżę nadbudowano w XVIII w. (prawdopodobnie w 1718 r.). Gotycki kościół odnawiany w 1869 i 1959 r. Założenie orientowane, murowane z cegły o układzie polskim z użyciem zendrówki, dolna kondygnacja z kamienia polnego. Trójbocznie zamknięte dwuprzęsłowe prezbiterium, gdzie od strony północnej znajduje się zakrystia. Nawa trójprzęsłowa na planie prostokąta, szersza i wyższa, gdzie od strony północnej północna, późniejsza kruchta, od strony zachodniej kwadratowa wieża. Wnętrze o pozornych sklepieniach kolebkowych, strop płaski w zakrystii. Tęcza zamknięta łukiem prostym. Okna ostrołukowe w prezbiterium, przekształcone w nawie (z powodu budowy empor), dwustrefowe, dolna strefa w kształcie leżącej elipsy. Ostrołukowe wejścia pod wieżą i do zakrystii, gdzie drzwi o starych okuciach i z antabą. Profilowany portal ostrołukowy, częściowo przesłonięty, w wejściu do kruchty, od strony południowej, w nim stare drzwi z okuciami (przełom XVII i XVIII w.). Korpus zewnętrzny opatrzony szkarpami o jednym uskoku. Koliste okienka w szczycie, pomiędzy prezbiterium a nawą (prawdopodobnie XVII w.). Szczyt z chorągiewką,

posiadającą daty: 1718, 1869 i 1959 r. Dachy o konstrukcji siodłowej, przy prezbiterium przechodzi nad zakrystię. Wieża rozdzielona odsadzką, pomiędzy pierwszą i drugą kondygnacją, na planie kwadratu, okienka szczelinowe, późniejsze wejście od strony południowej. Najwyższa kondygnacja wieży została nadbudowana po odzyskaniu kościoła przez protestantów, prawdopodobnie w 1718 r. Przechodzi ona w ośmiobok, z półkoliście zamkniętymi okienkami bliźniny. Obecnie wykazuje cechy stylu późnobarokowego. Pierwotnie baniasty hełm został przekształcony w ośmiopłowy, podbity blachą, z latarnią.

Z wyposażenia na uwagę zasługuje barokowy ołtarz główny powstał ok. 1600 r. (odrestaurowany w 1937 r.). Jest to obiekt dwukondygnacyjny, z kręconymi kolumnami oraz naddatkami i zwieńczeniem o dekoracji akantowej. Centralnie zlokalizowana rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego, w predelli scena przedstawiająca Ostatnią Wieczerzę. Barkowa ambona, datowana na koniec XVII w., posiada bogatą dekorację roślinno-owocową i malowanymi przedstawieniami ewangelistów i apostołów (na parapecie schodów i korpusie), ciekawy baldachim o dekoracji akantowej. Dwukondygnacyjny chór muzyczny (koniec XVII w.) wykonany z drewna. Dolna kondygnacja wsparta na dwóch profilowanych słupach, trójkienna empora występująca ku przodowi, ujęta dekoracją akantową, rzeźbione kartusze herbowe na parapecie i malowane w zwieńczeniu (niezidentyfikowane). Kondygnacja górna zawiera chór właściwy, z barokowym prospektem organowym (koniec XVII w.), który jest obecnie uszkodzony. Z mobiliów na uwagę zasługuje barokowa rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego (XVII w.) oraz cynowy krucyfik ołtarzowy (XVIII w.). W posadzce kamienna płyta nagrobna z 1768 r., z zatartą inskrypcją. Dzwon kościelny odlany w 1738 r., przez Kaspra Koerberga, ludwisarza z Wrocławia.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Wilków nie ma zabytków ruchomych znajdujących się pod opieką samorządu. Z grona zabytków nie będących własnością gminy wymienić należy:

- Bukowie – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Matki Boskiej Gromnicznej,
- Pągów – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Piotra i Pawła,
- Wilków – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Mikołaja,
- Wojciechów – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Elżbiety.

Wszystkie wymienione powyżej zabytki ruchome, stanowią własność kościelną i pozostają w użytkowaniu parafii rzymsko-katolickich w Bukowiu i Wilkowie. Ich stan ogólny ocenić można jako dobry.

Z grona zabytków nieruchomych, uwzględniono w rejestrze WKZ trzy zespoły zabytków, zlokalizowane w kościołach (tab. 1).

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Numer rejestru
1.	Bukowie	Zespół zabytków ruchomych z kościoła par. p.w. Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny (tzw. Matki Bożej Gromnicznej).	-	Ks. B. T. I – 399/66 z 02.03.1966 r.
2.	Pągów	Zespół zabytków ruchomych z kościoła fil. p.w. św. Piotra i Pawła	-	Ks. B. T. I – 80/1-19/06 z 30.05.2006 r.
3.	Wilków	Zespół zabytków ruchomych z kościoła par. p.w. św. Mikołaja.	-	Ks. B. T. II – 426/69 z 29.11.1969 r.

Tab. 1. Wykaz zespołów zabytków ruchomych wpisanych do ewidencji WKZ zlokalizowanych na terenie gminy Wilków.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Art.3. ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.) definiuje, co rozumiemy pod pojęciem zabytku archeologicznego. Jest to „zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo

zabytek ruchomy, będący tym wytworem”. Natomiast art. 3 ust. 11 te same ustawy określa, że przez badania archeologiczne rozumiemy „działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego”. W myśl art. 6 ust. 3 te same ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania, „zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej”.

GPONZ, zgodnie z art. 87 ust. 2, pkt 2 te same ustawy, ma na celu w szczególności „uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej”.

Na terenie gminy Wilków zlokalizowanych jest 117 rozpoznanych stanowisk archeologicznych. Największe ich skupiska znajdują się w Bukowiu, Pągowie i Wilkowie. Najstarsze ślady pobytu człowieka i osadnictwa na terenie gminy pochodzą z epoki kamienia. Zdecydowaną przewagę wykazują stanowiska wielokulturowe, ze znacznym udziałem elementów średniowiecznych i należących do kultur przeworskiej, łużyckiej i pomorskiej. Z grona stanowisk monokulturowych najwięcej zalicza się do kultury przeworskiej, następnie łużyckiej, okresu średniowiecza, i kolejno, epok kamienia (głównie okresu neolitu) i kultury pomorskiej.

Kilka stanowisk archeologicznych (osiem) nie zostało określonych chronologicznie, co do innych występują wątpliwości. W przyszłości należy doprecyzować ich chronologię. Wymagało to będzie głębokiego sięgnięcia do archeologicznej literatury tematu, a być może i przeprowadzenia sondażowych badań terenowych.

Z 117 stanowisk archeologicznych rozpoznanych na terenie gminy Wilków 28 zostało wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego. Żadne stanowisko nie wyróżnia się zdecydowanie pod względem wartości kulturowej.

Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu gminy Wilków wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego

1. Bukowie, stan. 3 – Osada kultury przeworskiej (faza B2) oraz ślad osadniczy z okresu średniowiecza. AZP numer 80-34. Wpisane do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-648/84.
2. Bukowie, stan. 2 – osada kultury łużyckiej (III-V epoka brązu) oraz ślad osadniczy paleolit schyłkowy /?/. AZP numer 79-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-636/84.
3. Idzikowice, stan. 1 – cmentarzysko kultury pomorskiej (okres lateński), III-II w. p.n.e. AZP numer 79-35. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-587/81.
4. Jakubowice, stan. 1 – osada pradziejowa /?/ oraz ślad osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-205/69.
5. Jakubowice, stan. 2 – osada kultury łużyckiej (epoka brązu). AZP numer 79-35. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-75/68.
6. Krzyków, stan. 4 – osada kultury przeworskiej (faza D) i z okresu wczesnego średniowiecza (IX w.-1. poł. X w.). AZP numer 79-35. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-208/70.
7. Lubska, stan. 2 – osada kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-833/89.
8. Lubska, stan. 3 – osada kultury dołkowo-grzebykowej lub trzciniecka (neolit/wczesny brąz) oraz punkt osadniczy kultury łużyckiej /?/ i z okresu późnego średniowiecza. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-839/89.
9. Lubska, stan. 4 – neolityczny ślad osadniczy (ceramika wstęgowa) /?/ i z okresu wczesnego średniowiecza (faza młodsza) oraz osada i z okresu wczesnego średniowiecza (faza starsza). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-835/89.
10. Lubska, stan. 5 – osada kultury przeworskiej (okres przedrzymski i wczesnorzymski). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-831-89.

11. Młokicie, stan. 5 – osada kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-846/89.
12. Pągów, stan. 1 – grodzisko (2. poł. XIII-XIV w.). AZP numer 79-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-34/2004.
13. Pielgrzymowice, stan. 2 – osada kultury łużyckiej /?/ i przeworskiej (okres późnorzymski /?/). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-850/89
14. Pielgrzymowice, stan. 3 – ślad osadniczy z epoki kamienia /?/ i wczesnej epoki brązu /?/ oraz osada kultury łużyckiej /?/ i z okresu wczesnego średniowiecza /?/ oraz punkt osadniczy kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-836/89.
15. Pielgrzymowice, stan. 4 – osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski) oraz ślad osadniczy z okresu średniowiecza /?/. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-828/89.
16. Pielgrzymowice, stan. 5 – osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski). AZP numer
17. Wilków, stan. 3 – ślad osadniczy z młodszej epoki kamienia /?/, kultury pomorskiej /?/ i z okresu późnego średniowiecza /?/ oraz osada kultury przeworskiej (faza D). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-847/89.
18. Wilków, stan. 4 – osada /?/ kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-843/89.
19. Wilków, stan. 5 – osada kultury łużyckiej (epoka żelaza), pomorskiej /?/ (HD – wczesny okres przedrzymski) oraz przeworskiej (faza B2-C1).). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-840/89.
20. Wilków, stan. 7 – osada kultury łużyckiej (halsztadt) i pomorskiej (HD – wczesny okres przedrzymski) oraz ślad osadnictwa z późnego średniowiecza /?/. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-841/89.
21. Wilków, stan. 9 – ślad osadnictwa z epoki kamienia /?/ oraz osada kultury łużyckiej (halsztadt). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-857/89.
22. Wilków, stan. 11 – osada kultury łużyckiej (halsztadt /?/) i z okresu średniowiecza (XIV w.) oraz punkt osadniczy z wczesnego średniowiecza (faza młodsza). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-852/89.
23. Wilków, stan. 12 – osada kultury łużyckiej (epoka żelaza). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-853/89.
24. Wilków, stan. 13 – osada kultury łużyckiej (halsztadt) i pomorskiej (okres lateński). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-859/89.
25. Wilków, stan. 14 – osada kultury pomorskiej (halsztadt D i wczesny okres przedrzymski) oraz ślad osadniczy ze średniowiecza /?/. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-873/90.
26. Wilków, stan. 16 – osada kultury łużyckiej lub pomorskiej (epoka żelaza) i z okresu wczesnego średniowiecza (faza starsza) oraz neolityczny ślad osadniczy. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-871/90.
27. Wilków, stan. 17 – osada kultury łużyckiej /?/. AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-880/90.
28. Wojciechów, stan. 2 – osada kultury przeworskiej (faza D i młodszy okres przedrzymski). AZP numer 80-34. Wpisana do rejestru zabytków woj. opolskiego nr A-827/89.

Wykaz pozostałych stanowisk archeologicznych rozpoznanych na terenie gminy Wilków

1. Bukowie, stan. 1 – ślad osadniczy o nieustalonej chronologii. AZP numer 79-34.
2. Bukowie, stan. 4 – osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski). AZP numer 80-34.

3. Bukowie, stan. 5 – ślad osadniczy z młodszej epoki kamienia (kultura ceramiki grzebykowo-dołkowej) oraz kultury przeworskiej /?/ i punkt osadniczy kultury łużyckiej. AZP numer 80-34.
4. Bukowie, stan. 6 – punkt osadniczy z młodszej epoki kamienia. AZP numer 80-34.
5. Bukowie, stan. 7 – osada kultury łużyckiej (III okres epoki brązu – halsztadt). AZP numer 79-33.
6. Bukowie, stan. 8 – osada kultury przeworskiej (późny okres rzymski) oraz punkt osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
7. Bukowie, stan. 9 – osada pradziejowa oraz punkt osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
8. Bukowie, stan. 10 – osada kultury przeworskiej (wczesny okres wędrówek ludów) oraz ślad osadniczy z wczesnego średniowiecza (X-XII w.). AZP numer 79-33.
9. Bukowie, stan. 11 – pradziejowy /?/ ślad osadniczy. AZP numer 79-33.
10. Bukowie, stan. 12 – pradziejowy oraz nowożytny (XVI-XVIII w.) ślad osadniczy. AZP numer 79-33.
11. Bukowie, stan. 13 – pradziejowy ślad osadniczy oraz późnośredniowieczna osada (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
12. Bukowie, stan. 14 – pradziejowy ślad osadniczy oraz późnośredniowieczny punkt osadniczy (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
13. Bukowie, stan. 15 – późnośredniowieczna osada (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
14. Bukowie, stan. 16-17 – osada hutnicza kultury przeworskiej (okres późnorzymski oraz faza C3-D). AZP numer 79-33.
15. Bukowie, stan. 18 – pradziejowy /?/ ślad hutniczy. AZP numer 79-33.
16. Bukowie, stan. 19-20 – osada hutnicza kultury przeworskiej (późny okres rzymski). AZP numer 79-33.
17. Bukowie, stan. 21 – pradziejowy ślad osadniczy oraz późnośredniowieczna osada (XIII-XV w.). AZP numer 79-33.
18. Bukowie, stan. 22 – późnośredniowieczny ślad osadniczy (XIV-XV w.). AZP numer 79-33.
19. Bukowie, stan. 23 – pradziejowy /?/ oraz późnośredniowieczny (XIV-XV w.) ślad osadniczy, AZP numer 79-33.
20. Bukowie, stan. 24 – pradziejowy /?/ ślad osadniczy oraz późnośredniowieczna osada (XV w.). AZP numer 79-33.
21. Bukowie, stan. 25 – pradziejowy /?/ ślad osadniczy oraz wczesno- (XI-1. poł XII w.) i późnośredniowieczna osada (2. poł. XIII-XV w.). AZP numer 79-33.
22. Dębnik, stan. 1 – skarb kultury łużyckiej /?/. AZP numer 80-34.
23. Dębnik, stan. 2 – ślad osadniczy (osada) kultury łużyckiej /?/ oraz z epoki kamienia. AZP numer 80-34.
24. Dębnik, stan. 3 – osada pradziejowa /?/. AZP numer 80-34.
25. Dębnik, stan. 4 – osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski). AZP numer 80-34.
26. Idzikowice, stan. 2 – osada kultury przeworskiej (II-I w. p.n.e. i faza C 2-C 3). AZP numer 79-35.
27. Idzikowice, stan. 3 – pradziejowy ślad osadniczy /?/. AZP numer 79-35.
28. Idzikowice, stan. 4 – osada kultury łużyckiej (III okres epoki brązu). AZP numer 79-35.
29. Idzikowice, stan. 5 – osada kultury przeworskiej (faza C-D). AZP numer 79-35.
30. Idzikowice, stan. 6 – osada kultury łużyckiej (halsztadt). AZP numer 79-35.
31. Idzikowice, stan. 7 – osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu) oraz punkt osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.

32. Idzikowice, stan. 8 – ślad osadniczy z epoki kamienia /?/. AZP numer 79-35.
33. Idzikowice, stan. 9 – osada późnośredniowieczna (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
34. Jakubowice, stan. 3-4 – osada kultury łużyckiej (III okres epoki brązu – halsztadt). AZP numer 79-35.
35. Jakubowice, stan. 5 – ślad osadniczy kultury ceramiki wstęgowej (neolit). AZP numer 79-35.
36. Jakubowice, stan. 6 – punkt osadniczy z pradziejów i średniowiecza (XII-XIII w.). AZP numer 79-35.
37. Jakubowice, stan. 7 – osada z pradziejów i późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
38. Jakubowice, stan. 8 – osada kultury łużyckiej (III okres epoki brązu) i z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.) oraz ślad osadniczy kultury przeworskiej (okres rzymski) i pradziejowy punkt osadniczy. AZP numer 79-35.
39. Jakubowice, stan. 9 – osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu – halsztadt) oraz ślad osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
40. Jakubowice, stan. 10 – neolityczny ślad osadniczy /?/ oraz punkt osadniczy kultury łużyckiej (III okres epoki brązu) i osada kultury przeworskiej (faza C-D). AZP numer 79-35.
41. Jakubowice, stan. 11 – osada z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
42. Krzyków, stan. 1 – średniowieczne grodzisko /?/. AZP numer 80-35.
43. Krzyków, stan. 2 – neolityczny ślad osadniczy /?/. AZP numer 80-35.
44. Krzyków, stan. 3 – osada kultury łużyckiej (III okres epoki brązu). AZP numer 80-35.
45. Krzyków, stan. 5 – osada kultury przeworskiej (faza C3-D) i z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
46. Krzyków, stan. 6 – osada kultury przeworskiej (faza C3-D) oraz z okresu wczesnego- (XI-1. poł. XII w.) i późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-35.
47. Lubska, stan. 1 – punkt osadniczy kultury łużyckiej /?/ oraz ślad osadniczy kultury przeworskiej /?/ i z okresu wczesnego średniowiecza. AZP numer 80-34.
48. Młokicie, stan. 1 – późnośredniowieczny ślad osadniczy. AZP numer 80-34.
49. Młokicie, stan. 2 – osada kultury łużyckiej (IV okres epoki brązu) oraz ślad osadniczy z wczesnego średniowiecza. AZP numer 80-34.
50. Młokicie, stan. 3 – ślad osadniczy kultury łużyckiej /?/ oraz osada kultury przeworska (okres późnorzymski). AZP numer 80-34.
51. Młokicie, stan. 4 – ślad osadniczy kultury łużyckiej /?/. AZP numer 80-34.
52. Pągów, stan. 2 – osada kultury przeworskiej (okres rzymski) oraz ślad osadniczy z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
53. Pągów, stan. 3 – neolityczny i pradziejowy ślad osadniczy oraz osada z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
54. Pągów, stan. 4 – pradziejowy ślad osadniczy /?/. AZP numer 79-34.
55. Pągów, stan. 5 – ślad osadniczy z neolitu i z okresu wczesnego średniowiecza (X-XIII w.) oraz osada hutnicza kultury przeworskiej (faza C2-C3). AZP numer 79-34.
56. Pągów, stan. 6 – ślad osadniczy kultury ceramiki sznurowej(neolit) i osada kultury łużyckiej (halsztadt) oraz osada hutnicza kultury przeworskiej (faza C). AZP numer 79-34.
57. Pągów, stan. 7 – pradziejowy ślad osadniczy /?/ oraz osada z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
58. Pągów, stan. 8 – osada z późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.

59. Pągów, stan. 9 – osada hutnicza kultury przeworskiej (późny okres wpływów rzymskich) oraz osada z późnego średniowiecza (2. poł. XIII-XIV w.). AZP numer 79-34.
60. Pągów, stan. 10 – ślad osadniczy z epoki kamienia /?/ oraz osada kultury przeworskiej (okres późnorzymski) i z okresu późnego średniowiecza (2. poł. XIII-XIV w.). AZP numer 79-34.
61. Pągów, stan. 11 – osada hutnicza kultury przeworskiej (faza C1-C2). AZP numer 79-34.
62. Pągów, stan. 12 – neolityczny ślad osadniczy /?/ oraz osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu). AZP numer 79-34.
63. Pągów, stan. 13 – ślad osadniczy z epoki kamienia /?/ oraz osada kultury przeworskiej (faza C3-D). AZP numer 79-34.
64. Pągów, stan. 14 – ślad osadniczy z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
65. Pągów, stan. 15 – ślad osadniczy z epoki kamienia /?/. AZP numer 79-34.
66. Pągów, stan. 16 – ślad hutniczy o nieustalonej chronologii. AZP numer 79-34.
67. Pągów, stan. 17 – osada z późnego średniowiecza (XV w.). AZP numer 79-34.
68. Pągów, stan. 18 – neolityczny oraz pradziejowy ślad osadniczy /?/ oraz z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
69. Pągów, stan. 19 – osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu – halsztadt). AZP numer 79-34.
70. Pągów, stan. 20 – osada kultury łużyckiej (halsztadt). AZP numer 79-34.
71. Pielgrzymowice, stan. 1 – ślad osadniczy z epoki starożytnej /?/ i wczesnego średniowiecza. AZP numer 80-34.
72. Pielgrzymowice, stan. 6 – punkt osadniczy kultury łużyckiej /?/ i przeworskiej (wczesny okres rzymski) oraz ślad osadniczy kultury pomorskiej lub wczesnołużyckiej /?/. AZP numer 80-34.
73. Pszeniczna, stan. 1 – stanowisko nieokreślone /?/. AZP numer 79-34.
74. Pszeniczna, stan. 2 – ślad osadniczy kultury łużyckiej (V okres epoki brązu – halsztadt) i z okresu późnego średniowiecza (XIV-XV w.). AZP numer 79-34.
75. Pszeniczna, stan. 3 – mezolityczny ślad osadniczy /?/ oraz osada kultury łużyckiej (V okres epoki brązu). AZP numer 79-34.
76. Wilków, stan. 1 – cmentarzysko kultury przeworskiej. AZP numer 80-34.
77. Wilków, stan. 2 – ślad osadniczy kultury przeworskiej (II-III w.). AZP numer 80-34.
78. Wilków, stan. 6 – osada kultury przeworskiej (okres wczesnorzymski) oraz ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza. AZP numer 80-34.
79. Wilków, stan. 8 – osada kultury łużyckiej (epoka żelaza) oraz ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza (faza młodsza). AZP numer 80-34.
80. Wilków, stan. 10 – pradziejowy ślad osadniczy oraz osada średniowieczna (XIII-XIV w.). AZP numer 80-34.
81. Wilków, stan. 15 – osada kultury łużyckiej /?/ oraz średniowieczny punkt osadniczy (XIV w.). AZP numer 80-34.
82. Wilków, stan. 18 – osada średniowieczna (X-XI w.). AZP numer 80-34.
83. Wilków, stan. 19 – ślad osadniczy kultury łużyckiej (III okres epoki brązu – halsztadt). AZP numer 80-34.
84. Wojciechów, stan. 1 – skarb kultury łużyckiej (halsztadt). AZP numer 79-34.
85. Wojciechów, stan. 3 – ślad osadniczy z epoki kamienia oraz osada kultury przeworskiej (młodszy okres przedrzymski). AZP numer 80-34.
86. Wojciechów, stan. 4 – osada kultury przeworskiej (późny okres rzymski). AZP numer 79-34.

87. Wojciechów, stan. 5 – osada hutnicza kultury przeworskiej (późny okres rzymski). AZP numer 79-34.

88. Wojciechów, stan. 6 – ślad osadniczy kultury łużyckiej (III okres epoki brązu) oraz osada hutnicza kultury przeworskiej (okres rzymski). AZP numer 79-34.

89. Wojciechów, stan. 7 – ślad osadniczy kultury pucharów lejkowych (neolit). AZP numer 79-34.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia zabytkowe wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2014, poz. 1446 z późn. zm.). Sposób i tryb wydawania pozwoleń na prace reguluje rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robot budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 165, poz. 987). Zmiany w tym zakresie wprowadziło rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robot budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2015, poz. 1789).

Wyodrębnia się strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Jest to strefa ochrony kompleksowej („pełnej”), obejmująca obszar, na którym elementy układu przestrzennego, czyli rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Obszar taki ma szczególne znaczenie pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W obrębie strefy „A” wszelkie prace budowlane i urbanistyczne są dozwolone jedynie po uzyskaniu akceptacji WKZ. W obrębie tej strefy istnieje obowiązek uzgadniania wszelkich prac budowlanych z WKZ, zakaz wznoszenia bez takich uzgodnień zabudowy, szczególnie wysokiej (ponad 2 kondygnacje) lub uniemożliwiającej właściwą ekspozycję obiektów zabytkowych, a także zmian w układach urbanistycznych. Takiej zgody wymagają także prace remontowe obiektów zabytkowych i prace ziemne. Strefa „A” obejmuje w gminie Wilków 11 obiektów architektury i budownictwa oraz 5 zabytkowych założeń zieleni, znajdujących się we wsiach: Bukowie (1), Idzikowice (2), Jakubowice (2), Krzyków (1), Pągów (5)[#], Pszeniczna (1), Wilków (3), Wojciechów (1), łącznie 16 obiektów.

Strefa „B” – pośredniej ochrony konserwatorskiej.

Jest to strefa ochrony częściowej, obejmująca układ przestrzenny w jej obrębie oraz wytypowane obiekty pojedyncze (budynki, budowle) wpisane do rejestru WKZ lub objęte GEZ, wraz z otoczeniem. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania brył obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, oraz wystroju architektonicznego w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu, określone na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powinny uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania,
- restaurację i modernizację techniczną obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej.

Strefa „B” obejmuje w gminie Wilków:

- dla wsi Bukowie, Pągów, Wilków i Wojciechów – zespoły kościołów parafialnych, obejmujące również tereny przykościelne, na których są oraz były pierwotnie usytuowane cmentarze i kaplice przykościelne, a także starodrzew,

- dla wsi Bukowie, Idzikowice, Jakubowice, Pągów, Wilków i Wojciechów tereny zwartej zabudowy wiejskiej,

- dla wsi Jakubowice, Pągów, Pszeniczna, Wilków – zespoły pałacowo-parkowe wraz z budynkami folwarcznym oraz innymi obiektami zabytkowymi,

- dla wsi Bukowie, Idzikowice, Wilków, Wojciechów – zespoły dworsko-parkowe wraz z budynkami folwarcznymi oraz innymi obiektami zabytkowymi,
- dla wsi Lubska, Młokicie, Pielgrzymowice – dawne zespoły folwarczne wraz z zabudowaniami gospodarczymi,
- dla pozostałych miejscowości wszystkie obiekty zabytkowe znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to strefa występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego WKZ, zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia. Na terenie gminy Wilków strefa „W” obejmuje 28 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego zlokalizowanych na mapach topograficznych w skali 1:10.000 (wg ewidencji AZP – Archeologicznego Zdjęcia Polski).

Strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Jest to strefa prawdopodobnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim zgłoszeniu i uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. Na terenie gminy Wilków strefa „OW” obejmuje 89 stanowisk (wynikających z analizy materiałów AZP) zlokalizowanych na mapach topograficznych w skali 1:10.000.

Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (np. szlaki komunikacyjne, lasy, ciek wodne itp.), wobec których jakiegokolwiek ingerencje winny być uzgadniane z właściwym terytorialnie Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. W strefie „K” w obrębie gminy Wilków nie znajdują się strefy ochrony krajobrazu kulturowego. Natomiast można do nich zaliczyć obszary parków krajobrazowych w Idzikowicach, Jakubowicach, Krzykowie, Młokiciu, Pągowie i Wilkowie.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W okresie obowiązywania poprzedniego GPONZ na lata 2011-2015 Wójt wywiązał się z obowiązku aktualizacji i standaryzacji GEZ, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Na terenie gminy Wilków znajduje się 344 obiekty zabytkowe, ujęte w obecnej GEZ. Zweryfikowano istniejący GEZ, usuwając z niego np. zabytki ujęte w rejestrze WKZ, tak, aby nie dublowały się one w obu ujęciach (zabytki rejestrowe wyszczególnione zostały w osobnej tabeli, numer 1). Wykaz zabytków stanowi aneks numer 2, tabela A, załączona do rozdziału 12.

Zdecydowaną większość stanowią obiekty mieszkalne – 71,8%. W tej kategorii uwzględniono zespoły budynków mieszkalno-gospodarczych, uznając, że funkcją dominującą obiektów jest funkcja mieszkalna. Budynki gospodarcze stanowią 17,2%, trafostacje 3,2%, parki 1,7%, obiekty sakralne 1,2%. Różnorakie obiekty sklasyfikowane jako inne (np. biura, szkoła, przedszkole, świetlice, poczta, stacja PKP, ogrodzenia, most, sklep, hotel, Urząd Gminy i układ ruralistyczny) stanowią 4,9%.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Wśród najcenniejszych zabytków gminy Wilków wskazać należy obiekty sakralne (przede wszystkim kościoły) oraz założenia pałacowo-dworskie. Jako najbardziej wartościowe wymienić należy kościoły w Bukowiu, Pągowie, Wilkowie i Wojciechowie oraz pałace w Pągowie, Pszenicznej i Wilkowie (obiekty wpisane do rejestru WKZ). Zwrócić należy uwagę także na zespół folwarczny w Pągowie, również wpisany do rejestru WKZ.

Wszystkie obiekty zabytkowe podlegające ochronie konserwatorskiej i wpisane do rejestru WKZ należy traktować jako posiadające duże znaczenie. Niewątpliwie należałoby dokonać klasyfikacji obiektów zabytkowych pod względem ich znaczenia dla gminy Wilków. W tym celu potrzebne byłyby jednak

pogłębione badania historyczne, skutkujące opracowaniem aktualnego katalogu naukowego zabytków gminnych.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Potencjalne zagrożenie może stanowić postępująca dewastacja wielu założeń pałacowo-dworskich, znajdujących się na terenie gminy Wilków. Przykładem może być dwór rodziny Jennike w Wilkowie, przy ul. Krótkiej 3, który uległ zniszczeniu i został wykreślony z rejestru WKZ w 2015 r. Jego stan techniczny nie dawał szans na uratowanie. Niewątpliwie problemem mogą okazać się sprawy własnościowe, gdyż wiele z tych obiektów znajduje się obecnie w rękach prywatnych. Należy dążyć jednak do przywrócenia tym obiektom świetności. Podobnie sytuacja wygląda z większością parków, które w wielu wypadkach zatraciły swój uporządkowany, regularny charakter. Wymagają one poddania procesom rekultywacji. Należałoby ocenić wpływ drogi wojewódzkiej 451 Namysłów-Oleśnica na znajdujące się w obrębie jej oddziaływania zabytki, w związku z ruchem tranzytowym.

Stan techniczny większości zabytków można uznać za dobry lub bardzo dobry. W stanie złym lub niezadowolającym na terenie gminy Wilków znajdują się nieliczne, biorąc pod uwagę ich ogólną liczbę i znaczenie, obiekty ujęte w GEZ:

- Bukowie – stodoła w zespole folwarcznym, ul. Wierzbowa,
- Bukowie – dom , ul. Kasztanowa, obok nr 1,
- Dębnik – stodoła w zespole folwarcznym,
- Idzikowice – obora-paszarnia w zespole folwarcznym, obok nr 28,
- Idzikowice – piekarnia w zespole folwarcznym, obok nr 27,
- Idzikowice – dom i budynek gospodarczy nr 2,
- Młokicie – budynek gospodarczy nr 3,
- Pielgrzymowice – dom mieszkalno-gospodarczy nr 20,
- Pszeniczna – stodoła w zespole folwarcznym, ul. Ogrodowa, obok nr 24,
- Wilków – stodoła w zespole folwarcznym, ul. Krótka,
- Wojciechów – cmentarz przykościelny.

Z grupy zabytków techniki, znajdujących się na terenie gminy Wilków, stacja PKP i kuźnia w Wilkowie znajdują się w zadowolającym stanie technicznym, wymagają jednak prac remontowych. Nieczynna gorzelnia w Pszenicznej, wieża ciśnień w Wilkowie, piekarnia w Idzikowicach, wszystkie trafostacje oraz pozostałe czynne zabytki techniki znajdują się w dobrym stanie.

Jako zagrożenie należy sklasyfikować także utratę części walorów zabytkowych obiektów rezydencjalnych, w wyniku ich modernizacji. Na terenie gminy Wilków dotyczy to dworów w Bukowiu, Dębniku, Idzikowicach, Wilkowie i Wojciechowie oraz pałacu w Jakubowicach.

Wskazać można także na brak sieciowania współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, niskie zaangażowanie nowych technologii, w tym e-usług, w działania zmierzające do ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego oraz odpowiedniej edukacji w tym zakresie.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Priorytetem programu jest wskazanie konieczności ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków WKZ, dla których obowiązują przepisy Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wskazuje się zachowanie i ochronę obiektów wpisanych do GEZ (objętych ochroną konserwatorską), dla których szczegółowe zasady ochrony określa się na etapie planu miejscowego. GPONZ wyznacza ponadto, jako główny cel opiekę i ochronę zabytków oraz poprawę ich stanu, realizowane poprzez:

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków i walorów krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi strategicznej,
- wykorzystanie potencjału przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, zasobów endogenicznych na rzecz rozwoju turystycznego.

GPONZ niezmiennie zwraca uwagę na konieczność ochrony zabytków archeologicznych. Przy podejmowaniu działań inwestycyjnych związanych z robotami ziemnymi w obrębie zabytku wymagane jest przeprowadzenie badań archeologicznych. Wymagają one specjalistycznego nadzoru, w szczególności zabytki znajdujące się w rejestrze. Projekty inwestycyjne zlokalizowane w obrębie lub pobliżu stanowisk archeologicznych muszą być uzgadniane z Opolskim WKZ, w celu uzyskania pozwolenia konserwatorskiego.

GPONZ jest instrumentem mającym stanowić wsparcie merytoryczne zadań statutowych gminy, związanych z przekształceniami i rehabilitacją przestrzeni kulturowych. Będzie to stanowić nie tylko realizację postulatów związanych z poprawą historycznego wizerunku gminy Wilków, ale również jakości życia mieszkańców i aktywizacją społeczności lokalnej.

7.2. Kierunki działań programu opieki nad zabytkami

Postuluje się zabezpieczenie przed dalszą degradacją cmentarza przykościelnego w Wojciechowie (własność parafii). Należy zabezpieczyć przed postępującym niszczeniem stodoły w Dębniku i Pszenicznej.

Ważnym kierunkiem działań jest ochrona parków podworskich, realizowana poprzez powiązanie zadań w zakresie ochrony walorów kulturowych i architektonicznych z ochroną walorów przyrodniczych. Zabiegów pielęgnacyjnych wymagają, ze względu na zaniedbany stan, parki dworskie w Bukowiu (przy ul. Lipowej 73), Dębniku, Idzikowicach, Wilkowie (przy ul. Długiej 141-143) oraz parki pałacowe w Jakubowicach, Krzykowie i Pszenicznej.

Wobec pozostałych obiektów, stanowiących własność prywatną, należy podjąć kroki w celu nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Ważnym zadaniem gminy Wilków w tym zakresie może okazać się pomoc merytoryczna, np. przy uzyskaniu dotacji czy kredytów, co zresztą jest już z powodzeniem realizowane.

7.3. Zadania programu opieki nad zabytkami

Proponowane zadania programu opieki nad zabytkami przedstawiono w poniższych tabelach.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczenie przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków), • Prowadzenie systematycznego monitoringu stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach gminy Wilków.
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni (parkach, cmentarzach, nieczynnych cmentarzach).
Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z Urzędem Pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.
Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w planach zagospodarowania przestrzennego, • Walka z samowolami budowlanymi, • Ochrona ekspozycji o dużych wartościach kulturowych.
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Aktualizacja GEZ zgodnie z nowymi przepisami, • Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie informacji o zabytkach gminy Wilków na stronie internetowej.
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie działań promocyjnych poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy Wilków, • Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach oraz <u>dobrych praktyk projektowych przy zabytkach.</u>
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie bieżącego monitoringu i weryfikacji obiektów zabytkowych uwzględnionych w GEZ.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w GPONZ będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- **Instrumentów prawnych.** Wynikają one z przepisów ustawowych, w tym np. uchwalanych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wilków, wnioskowanie o wpisy do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych (w tym WKZ).
- **Instrumentów finansowych.** Zakładają one finansowanie lub współfinansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy Wilków, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania i inne.
- **Instrumentów koordynacji.** Zakładają one działania poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju i innych, współpracę z organizacjami wyznaniowymi i kościołami w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.
- **Instrumentów społecznych.** Zakładają one działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi.
- **Instrumentów kontrolnych.** Zakłada aktualizację GEZ, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Podkreślić należy, że wachlarz instrumentów może być modyfikowany, w zależności od dynamicznie zmieniającej się sytuacji.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Art.87. ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na wójta obowiązek sporządzenia co dwa lata sprawozdania z realizacji GPONZ, które przedstawia radzie gminy. Wykonanie sprawozdania należy poprzedzić oceną poziomu realizacji GPONZ, która powinna uwzględniać następujące zagadnienia:

- Wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania GPONZ,
- Efektywność zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania GPONZ.

Proponuje się następujące kryteria i wskaźniki oceny realizacji zadań, które zawarto w rozdziale 7, podrozdział 2.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy
<ul style="list-style-type: none">• Poziom procentowy wydatków gminy Wilków na ochronę i opiekę nad zabytkami,• Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz obiekty (strefy) objęte pracami,• Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi,• Inne.
Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego
<ul style="list-style-type: none">• Poziom procentowy objęcia terenu gminy Wilków wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,• Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,• Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi,• Inne.
Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości
<ul style="list-style-type: none">• Liczba prowadzonych i wspartych działań promocyjnych,• Inne.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Poza środkami własnymi gminy Wilków jednostki samorządowe mają możliwość pozyskiwania szeregu środków zewnętrznych. Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowania na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami można uzyskać na poniższych stronach internetowych:

- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”,
- www.mkidn.gov.pl – informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”,
- www.funduszeuropejskie.gov.pl – informacje dotyczące listy projektów realizowanych z Funduszy Europejskich w Polsce w latach 2014-2020,
- www.minrol.gov.pl – informacje dotyczące programów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- www.pozytek.gov.pl – informacje dotyczące środków krajowego „Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich” (P FIO).
- www.partnerstwowpublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php – informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym,
- Inne.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które to są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowania.

W latach 2012-2016 gmina Wilków na remonty i prace konserwatorskie przy zabytkach przeznaczyła 20.000,00 zł, a na inne cele związane z ustawowymi zadaniami dotyczącymi ochrony i opieki nad zabytkami 8.000,00 ze środków własnych. Kwota przeznaczona na remonty i prace konserwatorskie ma związek ze stosunkami własnościowymi zabytków. Gmina nie jest właścicielem obiektów wymagających największych nakładów finansowych, np. pałace.

12. ANEKSY

Aneks nr 1

ZABYTKI WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

A. GMINA WILKÓW

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	DATA POWSTANIA	NR DECYZJI O WPISIE DO REJESTRU
1.	Bukowie	Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Gromnicznej	ul. Lipowa	XV, XVI w.	908/64 z 26.05.1964 r.
2.	Idzikowice	Dwór – zespół dworski (obecnie dom)	Nr 27	1. poł. XIX w.	1939/68 z 18.10.1968 r.
3.	Idzikowice	Park – zespół dworski	Obok nr. 27	1. poł. XIX w.	53/81 z 09.06.1981 r.
4.	Jakubowice	Dwór – zespół pałacowy (obecnie dom)	-	1882 r.	A-2017/ 76 z 16.04.1976 r.
5.	Jakubowice	Park – zespół pałacowy	-	XIX w.	A-52/81 z 9.06.1981 r.
6.	Krzyków	Park	-	1. poł. XIX w.	A-51/81 z 01.06.1981 r.
7.	Pągów	Kościół filialny p.w. św. Piotra i Pawła (dawniej ewangelicki)	Ul. Główna	mur.-drewn., poł. XIX, 1907 r., XVIII w. (wieża drewn.)	1106/66 z 05.02.1966 r.
8.	Pągów	Pałac – zespół pałacowy (obecnie Biuro Gospodarstwa PAGRO)	Ul. Dworska 4	1875-1876 r.	2398/2000 z 06.11.2000 r.
9.	Pągów	Park – zespół pałacowy	Ul. Dworska, obok nr. 4	XIX w.	A-38/80 z 28.01.1980 r.
10.	Pągów	Oficyna – zespół pałacowy (obecnie dom)	Ul. Dworska 2	1874 r.	1637/66 z 27.09.1966 r.
11.	Pągów	Gorzelnia – folwark (obecnie dom)	Ul. Dworska 3	4. ćw. XIX w.	2398/2000 z 06.11.2000 r.
12.	Pągów	Obora – folwark	Ul. Dworska, obok nr. 4	4. ćw. XIX w.	2398/2000 z 06.11.2000 r.
13.	Pągów	Spichlerz – folwark	Ul. Dworska, obok nr. 4	4. ćw. XIX w.	2398/2000 z 06.11.2000 r.
14.	Pągów	Kuźnia – folwark	Ul. Dworska, obok nr. 4	4. ćw. XIX w.	2398/2000 z 06.11.2000 r.
15.	Pszeniczna	Gorzelnia z płatkarnią	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	4. ćw. XIX w., 1915 r.	14/2002 z 16.09.2002 r.
16.	Wilków	Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja	Ul. Wrocławska / Długa	XIII/XIV w., 1500, 1957-1959 r.	650/59 z 13.11.1959 r.
17.	Wilków	Pałac – zespół pałacowy (obecnie dom)	Ul. Parkowa	ok. 1845 r.	2207/90 z 08.02.1990 r.
18.	Wilków	Park – zespół pałacowy	Ul. Parkowa	2 poł. XIX w.	45/80 z 08.02.1980 r.
19.	Wojciechów	Kościół filialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny	-	XV, XVI-XVII w.	917/64 z 29.05.1964 r.

Aneks nr 2

ZABYTKI UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

A. GMINA WILKÓW

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
1	Bukowie	Kapliczka przydrożna	Ul. Kasztanowa,	-

			obok nr. 2	
2	Bukowie	Dom w zespole dworskim	Ul. Lipowa 69	
3	Bukowie	Dom w zespole dworskim	Ul. Lipowa 71	
4	Bukowie	Dom (d. dwór – zespół dworski)	Ul. Lipowa 73	-
5	Bukowie	Park – zespół dworski	Ul. Lipowa, obok nr. 73	-
6	Bukowie	Stajnia w zespole dworskim	Ul. Lipowa, obok nr. 73	
7	Bukowie	Spichlerz w zespole dworskim	Ul. Lipowa, obok nr. 73	
8	Bukowie	Stodoła w zespole dworskim	Ul. Lipowa, obok nr. 73	
9	Bukowie	Stodoła w zespole dworskim	Ul. Lipowa, obok nr. 73	
10	Bukowie	Chlewnia w zespole folwarcznym	Ul. Lipowa, obok nr. 73	-
11	Bukowie	Biuro Spółki BUKOROL (d. Rządcówka w zespole folwarcznym)	Ul. Kwiatowa 2	-
12	Bukowie	Spichlerz w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa, obok nr. 2	
13	Bukowie	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa, obok nr. 2	
14	Bukowie	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa, obok nr. 2	-
15	Bukowie	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa, obok nr. 2	-
16	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa 4	-
17	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa 1/3, 5/7, 9/11	
18	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa 5/7	
19	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Kwiatowa 9/11	
20	Bukowie	Dom (d. Rządcówka w zespole folwarcznym)	Ul. Lipowa 113/115	-
21	Bukowie	Dom	Ul. Wierzbowa 2/4/6	
22	Bukowie	Kurnik	Ul. Wierzbowa, obok nr. 2/4/6	
23	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Wierzbowa 8/10	
24	Bukowie	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Wierzbowa 12/14	
25	Bukowie	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Wierzbowa	-
26	Bukowie	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Wierzbowa	-
27	Bukowie	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Wierzbowa	-
28	Bukowie	Magazyn (d. remiza strażacka)	Ul. Lipowa, obok nr. 78	-
29	Bukowie	Dom (d. szkoła)	Ul. Jesionowa 6/8/10	-
30	Bukowie	Dom wielorodzinny	Ul. Jesionowa 17	-
31	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Kasztanowa 1	-
32	Bukowie	Dom	Ul. Kasztanowa, obok nr. 1	-
33	Bukowie	Dom	Ul. Klonowa 2	
34	Bukowie	Budynki gospodarcze	Ul. Klonowa, obok nr. 2	-
35	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 2	
36	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 2	

37	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 7	-
38	Bukowie	Stodoła	Ul. Lipowa, obok nr. 7	-
39	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 8	-
40	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 11	-
41	Bukowie	Stodoła	Ul. Lipowa, obok nr. 11	-
42	Bukowie	Dom w zagrodzie	Ul. Lipowa 19	-
43	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 21	-
44	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 21	-
45	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 26	-
46	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 26	-
47	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 28	-
48	Bukowie	Budynki gospodarcze	Ul. Lipowa, obok nr. 28	-
49	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 30	-
50	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 35/37	-
51	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 39	-
52	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 41	-
53	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 46	-
54	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 50	-
55	Bukowie	Budynki gospodarcze	Ul. Lipowa, obok nr. 50	-
56	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 51	-
57	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 51	-
58	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 55	-
59	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 55	-
60	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 57	-
61	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 57	-
62	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 59	-
63	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 60	-
64	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 63	-
65	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 65	-
66	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 68	-
67	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 70	-
68	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 70	-
69	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 74	-
70	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 75	-
71	Bukowie	Budynki gospodarcze	Ul. Lipowa, obok nr. 75	-
72	Bukowie	Dom w zagrodzie	Ul. Lipowa 83	-
73	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 85	-
74	Bukowie	Dom (d. zajazd i budynki gospodarcze)	Ul. Lipowa 91	-
75	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 94	-
76	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 94	-
77	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 97	-
78	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 98	-
79	Bukowie	Budynek gospodarczy	Ul. Lipowa, obok nr. 98	-
80	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 99	-
81	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 100	-
82	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 101	-
83	Bukowie	Dom i sklep	Ul. Lipowa 103	-

84	Bukowie	Magazyn (d. świetlica wiejska)	Ul. Lipowa 105	-
85	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 108	-
86	Bukowie	Stodoła	Ul. Lipowa, obok nr. 108	-
87	Bukowie	Dom w zagrodzie	Ul. Lipowa 109	-
88	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 110	-
89	Bukowie	Dom	Ul. Lipowa 117	-
90	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 121	-
91	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 129	-
92	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 133	-
93	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 134	-
94	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 135	-
95	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 140	-
96	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 142	-
97	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 146	-
98	Bukowie	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Lipowa 148	-
99	Bukowie	Dom w zagrodzie	Ul. Lipowa 152	-
100	Bukowie	Dom	Ul. Topolowa 1	-
101	Bukowie	Trafostacja	Ul. Kwiatowa, obok nr. 2	-
102	Bukowie	Trafostacja	Ul. Lipowa, obok nr. 46	-
103	Bukowie	Trafostacja	Ul. Lipowa, obok nr. 100	-
104	Bukowie	Trafostacja	Ul. Lipowa, obok nr. 134	-
105	Dębnik	Dom (d. dwór w zespole dworskim)	-	-
106	Dębnik	Park w zespole dworskim	-	-
107	Dębnik	Stodoła w zespole dworskim	-	-
108	Dębnik	Magazyn (d. stajnia w zespole dworskim)	-	-
109	Dębnik	Dom	Nr 9	-
110	Dębnik	Dom w zagrodzie	Nr 10	-
111	Dębnik	Trafostacja	Na skraju wsi, po prawej stronie drogi w kierunku Lubskiej	-
112	Idzikowice	Stodoła w zespole folwarcznym	Obok nr. 27	-
113	Idzikowice	Stodoła w zespole folwarcznym	Obok nr. 27	-
114	Idzikowice	Spichlerz-wozownia w zespole folwarcznym	Obok nr. 27	-
115	Idzikowice	Dom (d. czworak w zespole folwarcznym)	Nr 26	-
116	Idzikowice	Dom (d. oficyna w zespole folwarcznym)	Nr 28	-
117	Idzikowice	Dom (d. oficyna w zespole folwarcznym)	Nr 29	-
118	Idzikowice	Obora-paszarnia w zespole folwarcznym	Obok nr. 28	-
119	Idzikowice	Piekarnia w zespole folwarcznym	Obok nr. 27	-
120	Idzikowice	Dom (d. dwór w zespole parkowo-dworskim)	Nr 3	-
121	Idzikowice	Park w zespole parkowo-dworskim	Obok nr. 3	-
122	Idzikowice	Obora w zespole folwarcznym	Obok nr. 3	-
123	Idzikowice	Mleczarnia w zespole folwarcznym	Obok nr. 3	-
124	Idzikowice	Stajnia w zespole folwarcznym	Obok nr. 3	-
125	Idzikowice	Spichlerz w zespole folwarcznym	Obok nr. 3	-
126	Idzikowice	Dom (d. oficyna w zespole	Nr 10	-

		folwarcznym)		
127	Idzikowice	Dom	Nr 2	-
128	Idzikowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 2	-
129	Idzikowice	Dom	Nr 7	-
130	Idzikowice	Dom	Nr 12	-
131	Idzikowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 12	-
132	Idzikowice	Dom	Nr 13	-
133	Idzikowice	Stodoła	Nr 15	-
134	Idzikowice	Stodoła	Nr 16	-
135	Idzikowice	Stodoła	Nr 17	-
136	Idzikowice	Dom	Nr 18	-
137	Idzikowice	Trafostacja	Obok nr. 21A	-
138	Jakubowice	Dom (d. spichlerz-oficyna w zespole folwarcznym)	Nr 36	-
139	Jakubowice	Obora w zespole folwarcznym	-	-
140	Jakubowice	Magazyn (d. spichlerz w zespole folwarcznym)	-	-
141	Jakubowice	Dom (d. oficyna w zespole folwarcznym)	Nr 35	-
142	Jakubowice	Magazyn (wozownia-stodoła w zespole folwarcznym)	-	-
143	Jakubowice	Ogrodzenie w zespole folwarcznym	-	-
144	Jakubowice	Dom Nauczyciela	Nr 1B	-
	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok 1B	
145	Jakubowice	Dom	Nr 2	-
146	Jakubowice	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Nr 5	-
147	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 5	-
148	Jakubowice	Dom	Nr 7	-
149	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 7	-
150	Jakubowice	Dom	Nr 8	-
151	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 8	-
152	Jakubowice	Dom	Nr 9	-
153	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 9	-
154	Jakubowice	Dom	Nr 10	-
155	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 10	-
156	Jakubowice	Dom	Nr 14	-
157	Jakubowice	Dom	Nr 16	-
158	Jakubowice	Świetlica wiejska	Nr 16A	-
159	Jakubowice	Dom	Nr 17	-
160	Jakubowice	Stodoła	Obok nr. 17	-
161	Jakubowice	Dom	Nr 18	-
162	Jakubowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 18	-
163	Jakubowice	Dom	Nr 20	-
164	Jakubowice	Dom (d. czworak w zespole folwarcznym)	Nr 27	-
165	Jakubowice	Trafostacja	Obok nr. 24	-
166	Jakubowice	Układ ruralistyczny	-	Uzup. na podst. pisma Opolskiego WKZ RZ.5133.2.12.2011.SO
167	Lubska	Dom (d. dwór w zespole folwarcznym)	Nr 24	-
168	Lubska	Spichlerz w zespole folwarcznym	Obok nr. 24	-
169	Lubska	Obora-stajnia w zespole folwarcznym	Obok nr. 24	-
170	Lubska	Dom (d. młyn wodny z domem młynarza)	Nr 27	-
171	Lubska	Dom (d. stodoła w zespole folwarcznym)	Nr 25	-
172	Lubska	Kaplica rzymsko-katolicka (d. kuźnia i stolarnia w zespole	Nr 25A	-

		folwarcznym)		
173	Lubska	Dom	Nr 1	-
174	Lubska	Budynek gospodarczy	Obok nr. 1	-
175	Lubska	Dom	Nr 2	-
176	Lubska	Dom	Nr 3	-
177	Lubska	Stodoła	Obok nr. 3	-
178	Lubska	Dom	Nr 5	-
179	Lubska	Dom	Nr 8	-
180	Lubska	Dom	Nr 15	-
181	Lubska	Stodoła	Obok nr. 15	-
182	Lubska	Dom	Nr 18	-
183	Lubska	Trafostacja	W środku wsi, przy skrzyżowaniu dróg	-
184	Młokicie	Park dworski	-	-
185	Młokicie	Spichlerz w zespole folwarcznym	Pośrodku dawnego dziedzińca folwarcznego	-
186	Młokicie	Magazyn (d. obora w zespole folwarcznym)	Obok nr. 27	-
187	Młokicie	Dom (d. gorzelnia w zespole folwarcznym)	Nr 27	-
188	Młokicie	Budynek gospodarczy	Nr 3	-
189	Młokicie	Dom	Nr 4	-
190	Młokicie	Stodoła	Obok nr. 4	-
191	Młokicie	Dom	Nr 9	-
192	Młokicie	Budynek gospodarczy	Obok nr. 9	-
193	Młokicie	Dom	Nr 10	-
194	Młokicie	Stodoła	Obok nr. 10	-
195	Młokicie	Dom	Nr 13	-
196	Młokicie	Dom	Nr 15	-
197	Młokicie	Dom	Nr 16	-
198	Młokicie	Budynek gospodarczy	Obok nr. 16	-
199	Młokicie	Dom	Nr 17	-
200	Młokicie	Dom	Nr 18	-
201	Młokicie	Stodoła	Obok nr. 18	-
202	Młokicie	Dom	Nr 26	-
203	Młokicie	Most drogowy na Widawie	-	-
204	Pągów	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Dworska 8	-
205	Pągów	Dom w zespole folwarcznym	Ul. Główna 35/37	-
206	Pągów	Magazyn (d. czworak w zespole folwarcznym)	Ul. Dworska, obok nr. 4	-
207	Pągów	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Dworska, obok nr. 4	-
208	Pągów	Magazyn (d. stajnia w zespole folwarcznym)	Ul. Dworska, obok nr. 4	-
209	Pągów	Stolarnia w zespole folwarcznym	Ul. Dworska, obok nr. 4	-
210	Pągów	Brama i ogrodzenie w zespole folwarcznym	Ul. Dworska 4	-
211	Pągów	Dom	Ul. Główna 12	-
212	Pągów	Magazyn (d. remiza strażacka)	Ul. Główna, obok nr. 12	-
213	Pągów	Sklep (d. Dom Ludowy)	Ul. Główna 36	-
214	Pągów	Dom	Ul. Główna 4	-
215	Pągów	Stodoła	Ul. Główna, obok nr. 4	-
216	Pągów	Dom	Ul. Główna 6	-
217	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 6	-
218	Pągów	Dom	Ul. Główna 13	-

219	Pągów	Dom	Ul. Główna 15	
220	Pągów	Stodoła	Ul. Główna, obok nr. 15	-
221	Pągów	Dom	Ul. Główna 16	-
222	Pągów	Dom (d. szkoła)	Ul. Główna 18	-
223	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 18	-
224	Pągów	Dom	Ul. Główna 25	-
225	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 25	-
226	Pągów	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Główna 26	-
227	Pągów	Stodoła	Ul. Główna, obok nr. 26	-
228	Pągów	Dom	Ul. Główna 30	-
229	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 30	-
230	Pągów	Dom	Ul. Główna 32	-
231	Pągów	Dom	Ul. Główna 33	-
232	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 33	-
233	Pągów	Dom	Ul. Główna 53	-
234	Pągów	Budynek gospodarczy	Ul. Główna, obok nr. 53	-
235	Pągów	Dom	Ul. Główna 59	-
236	Pągów	Stodoła	Ul. Główna, obok nr. 59	-
237	Pągów	Dom w zagrodzie	Ul. Główna 62	-
238	Pągów	Dom w zagrodzie	Ul. Główna 64	-
239	Pągów	Trafostacja	Ul. Główna, obok nr. 42	-
240	Pielgrzymowice	Dom w zespole folwarcznym	Nr 17A	-
241	Pielgrzymowice	Dom w zespole folwarcznym	Nr 17C	-
242	Pielgrzymowice	Stodoła w zespole folwarcznym	Obok nr. 17A	-
243	Pielgrzymowice	Budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	Obok nr. 17C	-
244	Pielgrzymowice	Świetlica wiejska	Nr 2	-
245	Pielgrzymowice	Dom	Nr 4	-
246	Pielgrzymowice	Dom	Nr 8	-
247	Pielgrzymowice	Stodoła	Obok nr. 8	-
248	Pielgrzymowice	Dom	Nr 9	-
249	Pielgrzymowice	Dom w zagrodzie	Nr 10	-
250	Pielgrzymowice	Dom	Nr 12	-
251	Pielgrzymowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 12	-
252	Pielgrzymowice	Dom w zagrodzie	Nr 14	-
253	Pielgrzymowice	Dom	Nr 19	-
254	Pielgrzymowice	Budynek gospodarczy	Obok nr. 19	-
255	Pielgrzymowice	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Nr 20	-
256	Pszeniczna	Biuro PAGRO i mieszkanie (d. pałac w zespole parkowo-pałacowym)	Ul. Ogrodowa 24	-
257	Pszeniczna	Park w zespole parkowo-pałacowym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
258	Pszeniczna	Dom (d. oficyna w zespole folwarcznym)	Ul. Lipowa 18	-
259	Pszeniczna	Gorzelnia w zespole folwarcznym		-
260	Pszeniczna	Budynki gospodarcze przy zespole folwarcznym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
261	Pszeniczna	Magazyn (d. obora w zespole folwarcznym)	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
262	Pszeniczna	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-

263	Pszeniczna	Spichlerz w zespole folwarcznym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
264	Pszeniczna	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
265	Pszeniczna	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Ogrodowa, obok nr. 24	-
266	Pszeniczna	Dom w zagrodzie	Ul. Ogrodowa 1	-
267	Pszeniczna	Dom	Ul. Ogrodowa 5	-
268	Pszeniczna	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Ogrodowa 8	-
269	Pszeniczna	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Ogrodowa 9	-
270	Pszeniczna	Dom	Ul. Ogrodowa 11	-
271	Pszeniczna	Stodoła	Ul. Ogrodowa, obok nr. 11	-
272	Pszeniczna	Dom	Ul. Ogrodowa 12	-
273	Pszeniczna	Budynek gospodarczy	Ul. Ogrodowa, obok nr. 12	-
274	Pszeniczna	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Ogrodowa 16	-
275	Pszeniczna	Dom (d. dom robotników folwarcznych)	Ul. Ogrodowa 15/17	-
276	Pszeniczna	Dom	Ul. Ogrodowa 18	-
277	Pszeniczna	Budynek gospodarczy (d. kuźnia)	Ul. Ogrodowa, obok nr. 18	-
278	Wilków	Kaplica rzymsko-katolicka (d. świetlica wiejska)	Ul. Długa 95	-
279	Wilków	Ogrodzenie w zespole parkowo-pałacowym	Ul. Parkowa/Kolejowa	-
280	Wilków	Dom (d. oficyna w zespole folwarcznym)	Ul. Parkowa 8	-
281	Wilków	Dom (d. czworak w zespole folwarcznym)	Ul. Parkowa 22/14/16	-
282	Wilków	Stajnia w zespole folwarcznym	Ul. Parkowa	-
283	Wilków	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Parkowa	-
284		Obora w zespole folwarcznym	Ul. Parkowa	-
285	Wilków	Wieża ciśnień w zespole folwarcznym	Ul. Parkowa	-
286	Wilków	Dom (d. oficyna i spichlerz w zespole folwarcznym)	Ul. Krótka 5/7	-
287	Wilków	Dom (d. oficyna mieszkalno-gospodarcza w zespole folwarcznym)	Ul. Krótka 9/11	-
288	Wilków	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Krótka, obok nr. 9/11	-
289	Wilków	Obora w zespole folwarcznym	Ul. Krótka, obok nr. 5/7	-
290		Stajnia w zespole folwarcznym	Ul. Krótka, obok nr. 5/7	-
291	Wilków	Urząd Gminy (d. dom)	Ul. Wrocławska 11	-
292	Wilków	Poczta	Ul. Wrocławska 20	-
293	Wilków	Stacja kolejowa PKP	Ul. Dworcowa 2/4	-
294	Wilków	Szkoła	Ul. Długa 38	-
295		Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 38	-
296	Wilków	Przedszkole	Ul. Kolejowa 17	-
297		Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 17	-
298	Wilków	Dom	Ul. Długa 2	-
299		Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 2	-
300	Wilków	Dom	Ul. Długa 23	-
301	Wilków	Dom	Ul. Długa 31	-
302	Wilków	Dom	Ul. Długa 33	-

303	Wilków	Dom	Ul. Długa 40	-
304		Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 40	-
305	Wilków	Dom	Ul. Długa 41	-
306		Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 41	-
307	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Długa 47	-
308	Wilków	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Długa 55	-
309	Wilków	Dwór	Ul. Długa 60	-
310	Wilków	Dom	Ul. Długa 61	-
311	Wilków	Dom	Ul. Długa 65	-
312	Wilków	Dom	Ul. Długa 68/70	-
313	Wilków	Dom	Ul. Długa 72/74	-
314	Wilków	Dom	Ul. Długa 79	-
315	Wilków	Dom	Ul. Długa 81	-
316	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 81	-
317	Wilków	Dom	Ul. Długa 87	-
318	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 87	-
319	Wilków	Kuźnia	Ul. Długa, obok nr. 122	-
320	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Długa 123	-
321	Wilków	Dom	Ul. Długa 129	-
322	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Długa, obok nr. 129	-
323	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Długa 130	-
324	Wilków	Dom (d. dwór w zespole folwarcznym)	Ul. Długa 141/143	-
325	Wilków	Park w zespole folwarcznym	Ul. Długa, obok nr. 141/143	-
326	Wilków	Budynek mieszkalno-gospodarczy (d. budynek inwentarsko-mieszkalny w zespole folwarcznym)	Ul. Długa 145	-
327	Wilków	Stodoła w zespole folwarcznym	Ul. Długa 147	-
328	Wilków	Budynek mieszkalno-gospodarczy (d. budynek inwentarsko-mieszkalny w zespole folwarcznym)	Ul. Długa 149	-
329	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Długa 154	-
330	Wilków	Dom	Ul. Dworcowa 19	-
331	Wilków	Dom	Ul. Dworcowa 21/23	-
332	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Kolejowa 2	-
333	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 4	-
334	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 4	-
335	Wilków	Dom w zagrodzie	Ul. Kolejowa 6	-
336	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 5/7	-
337	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 5/7	-
338	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 10	-
339	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 10	-
340	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 14	-
341	Wilków	Stodoła	Ul. Kolejowa, obok nr. 14	-
342	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 16	-
343	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 16	-

344	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 19/21	-
345	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 18	-
346	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 20	-
347	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 22	-
348	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 23	-
349	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 23	-
350	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 26	-
351	Wilków	Stodoła	Ul. Kolejowa, obok nr. 26	-
352	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 30	-
353	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 30	-
354	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 36	-
355	Wilków	Budynki gospodarcze	Ul. Kolejowa, obok nr. 36	-
356	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 40	-
357	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 41/43	-
358	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 42	-
359	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 42	-
360	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 45/47	-
361	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 46	-
362	Wilków	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Kolejowa 50	-
363	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 54	-
364	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 56	-
365	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 56	-
366	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 60	-
367	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 60	-
368	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 62	-
369	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 62	-
370	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 63	-
371	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Kolejowa, obok nr. 63	-
372	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 64	-
373	Wilków	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Kolejowa 69/71/73	-
374	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 75/77/79	-
375	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 87	-
376	Wilków	Dom	Ul. Kolejowa 111/113	-
377	Wilków	Dom	Ul. Wrocławska 12	-
378	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Wrocławska, obok nr. 12	-
379	Wilków	Dom	Ul. Wrocławska 13	-
380	Wilków	Dom	Ul. Wrocławska 14	-
381	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Wrocławska, obok nr. 14	-
382	Wilków	Dom	Ul. Wrocławska 18	-
383	Wilków	Budynek gospodarczy	Ul. Wrocławska, obok nr. 18	-
384	Wilków	Spichlerz – zespół stacji kolejowej PKP	-	-
385	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Hotel (d. dwór w zespole folwarcznym)	Nr 1	-
386	Wilków, przys.	Dom (d. oficyna w zespole	Obok nr. 1	-

	Wilkówek (Barski Dwór)	folwarczym)		
387	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Dom (d. oficyna w zespole folwarczym)	Obok nr. 1	-
388	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Budynek gospodarczy w zespole folwarczym	Obok nr. 1	-
389	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Obora ze stodołą w zespole folwarczym	Obok nr. 1	-
390	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Budynek gospodarczy w zespole folwarczym	Obok nr. 1	-
391	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Dom w zespole folwarczym	Nr 6	-
392	Wilków, przys. Wilkówek (Barski Dwór)	Trafostacja	Obok obory	-
393	Wojciechów	Cmentarz przykościelny rzymsko-katolicki	-	-
394	Wojciechów	Dom (d. plebania, szkoła)	Nr 38	-
395	Wojciechów	Dom (d. szkoła, przedszkole)	Nr 38	-
396	Wojciechów	Dom (d. dwór w zespole folwarczym)	Nr 12	-
397	Wojciechów	Dom (d. oficyna w zespole folwarczym)	Nr 5/6	-
398	Wojciechów	Dom (d. oficyna w zespole folwarczym)	Nr 7/8	-
399	Wojciechów	Dom w zespole folwarczym	Nr 10	-
400	Wojciechów	Dom w zespole folwarczym	Nr 10A	-
401	Wojciechów	Stodoła w zespole folwarczym	Obok nr. 10	-
402	Wojciechów	Owczarnia w zespole folwarczym	Obok nr. 10A	-
403	Wojciechów	Owczarnia w zespole folwarczym	Obok nr. 7/8	-
404	Wojciechów	Dom (d. gorzelnia w zespole folwarczym)	Nr 13	-
405	Wojciechów	Spichlerz w zespole folwarczym	Obok nr. 13	-
406	Wojciechów	Stodoła w zespole folwarczym	Obok nr. 13	-
407	Wojciechów	Budynek mieszkalno-gospodarczy w zespole folwarczym	Nr 15	-
408	Wojciechów	Dom	Nr 16	-
409	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 17	-
410	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 19	-
411	Wojciechów	Dom	Nr 20	-
412	Wojciechów	Budynek gospodarczy	Obok nr. 20	-
413	Wojciechów	Dom	Nr 22	-
414	Wojciechów	Budynek gospodarczy	Obok nr. 22	-
415	Wojciechów	Dom	Nr 24	-
416	Wojciechów	Dom	Nr 25	-
417	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 26	-
418	Wojciechów	Dom	Nr 27	-
419	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 30	-
420	Wojciechów	Dom	Nr 31	-
421	Wojciechów	Dom	Nr 32	-
422	Wojciechów	Dom	Nr 35	-
423	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 37	-
424	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 39	-
425	Wojciechów	Sklep i dom (d. gospoda)	Nr 42	-

426	Wojciechów	Dom	Nr 43	-
427	Wojciechów	Budynek gospodarczy	Obok nr. 43	-
428	Wojciechów	Dom w zagrodzie	Nr 49	-
429	Wojciechów	Dom	Nr 50	-
430	Wojciechów	Dom	Nr 51/52	-
431	Wojciechów	Dom	Nr 54	-
432	Wojciechów	Dom	Nr 56	-
433	Wojciechów	Budynek gospodarczy	Obok nr. 56	-
434	Wojciechów	Dom	Nr 64	-
435	Wojciechów	Oficina w zespole folwarcznym	Nr 73	-
436	Wojciechów	Dom w zespole folwarcznym	Nr 74	-
437	Wojciechów	Czworak w zespole folwarcznym	Nr 67/68	-
438	Wojciechów	Obora w zespole folwarcznym	Nr 71	-
439	Wojciechów	Spichlerz w zespole folwarcznym	Nr 71	-
440	Wojciechów	Spichlerz w zespole folwarcznym	Nr 75	-
442	Wojciechów	Trafostacja	Obok nr. 25	-